

SLOVENSKÉ

3/2007
NEPREDAJNÉ

zahraníčie

Krajanský folklór v Detve

Rozhovor s kardinálom

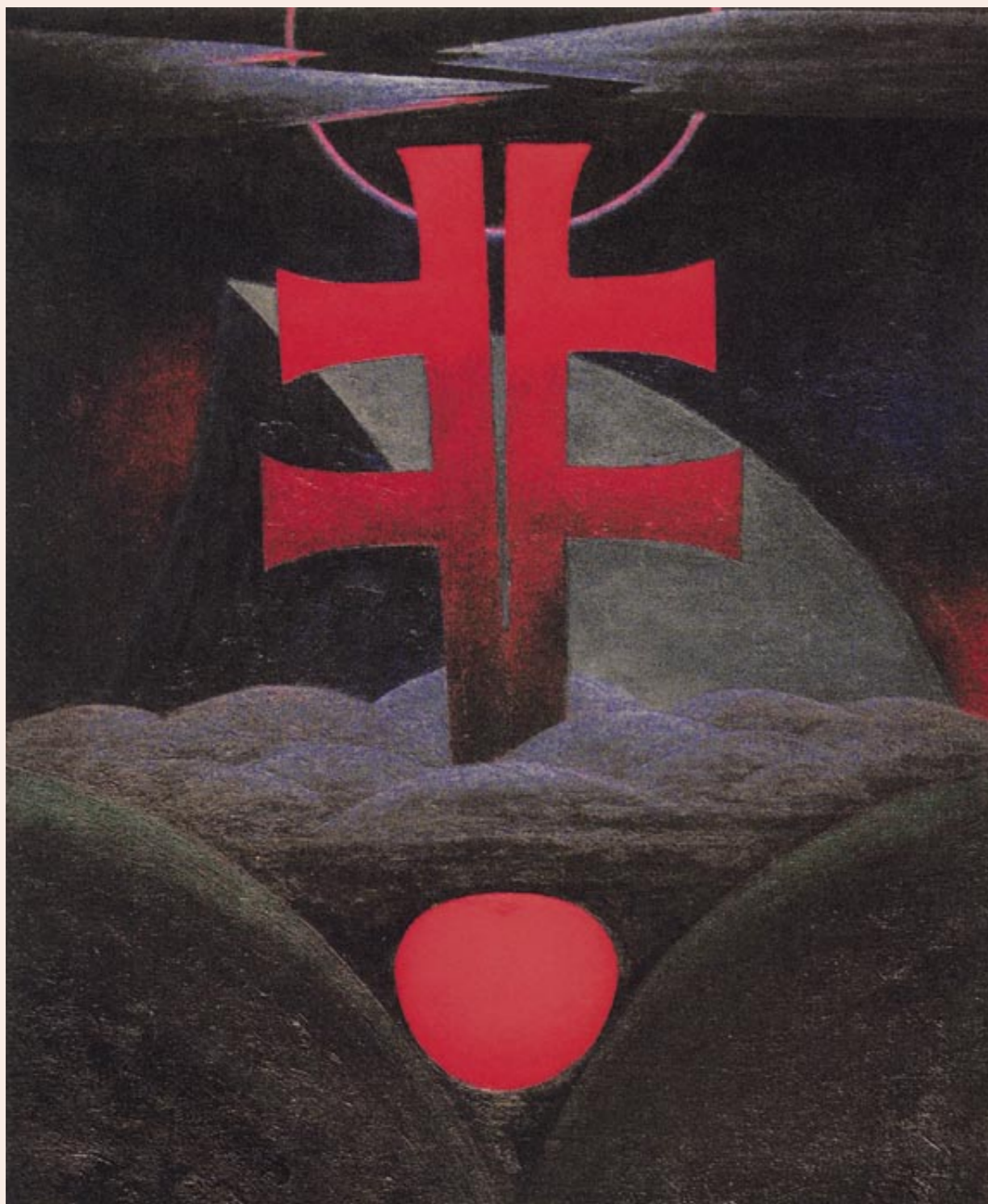

Naše povedomie v Amerike

Slovenské vínne cesty

ČASOPIS ÚRADU PRE SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ZAHRANIČÍ

Akademický maliar **Jozef Oškvařek**, z autorskej výstavy obrazov Impulzy – Asociácie, ktorá sa konala v dňoch 3. – 28. septembra 2007 vo Výstavnej sieni budovy Národnej rady Slovenskej republiky.

Človek a jeho dielo. Umelec srdcom celoživotne prikývajú k svojmu národu, k drobným príjemnostiam vecí a vecičiek tohto sveta a k velebe veľkohorských katedrál. Tvorivú slobodu chápe ako povinnosť duše. Záväzok talentu k sebe i k iným. Podnetom pre umeleckú výpoveď je často bolestné poznanie, bytostnou témou rozpoltený kríž. Jablko ako symbol pokušenia, ale i sváru, ktorý, žiaľ, pretrváva takmer večne. Svár v sebe, medzi blízkymi, v národe, vo svete. Umelec má iba svoj obraz, aby jeho pôsobenie priložil ľuďom na ranu ako hojivý prostriedok, lebo život mnohých strašne bolí. Aby ich svojou myšlienkou oslovil.

A ak treba, vyvolal v nich čínorodé znepokojenie, výkrik vnútornej vzbury proti bezpráviu. Lebo ľahostajnosť je príznak zániku. Smrti.

Pavol Hudík

PRÍHOVOR

„Suum cuiusque rei tempus“ – hovorí múdry Seneca.
„Každá vec má svoj čas.“

1. september 1992 bol časom pre správnu vec, pre našu vec, historicky i časovo nanajvyš aktuálnu vec slovenského národa. Prijatím Ústavy Slovenskej republiky, jej schválením Slovenskou národnou radou, bol tento deň postavený na samý vrchol našich dejinotvorných udalostí.

Viedla k nemu dlhá, namáhavá cesta, poznačená odriekaním, bolesťou, zápasmi i obeťami. Ale inej cesty, vedúcej k slobode a suverenite, pre slovenský národ nebolo! Rok 1992 bol zložitý. Žili sme v nejasnosti, plní sporov a rozporov. A práve v tomto spoločenskom a politickom zápase o novú tvár našej budúcnosti sa ozvalo volanie našich najhlbších koreňov, našej kultúrnej a duchovnej podstaty. Vypočúť ho nebolo také jednoduché, ako sa to mnohým dodnes zdá.

Ďakujem v mene slovenského národa všetkým, ktorí sa zaslúžili o prípravu i schválenie Ústavy Slovenskej republiky, a tým aj o samostatnú suverénnu Slovenskú republiku. Ďakujem aj bratskému českému národu, jeho politickej reprezentácii, ktorá akceptovala naše odveké sny a túžby ako prirodzené a neodhateľné. Poďakovanie smeruje aj do tých krajín sveta, ktoré sa snažili pochopiť pevné odhodlanie Slovákov, aby im napokon vyjadrili svoj obdiv a uznanie.

Áno, boli aj pochybnosti o tomto historickom kroku, a boli aj jeho odporcovia. Keďže ich názory berieme ako prirodzenú súčasť života, utvrdzuje nás to v presvedčení, že v boji za naše národno-štátne záujmy – občianske, hospodárske, sociálne, kultúrne, duchovné – musíme vynaložiť ešte väčšie úsilie než doteraz.

Ako občan i ako prezident Slovenskej republiky som hrdý na to, že Ústava Slovenskej republiky získala uznanie mnohých svetových politikov i odborníkov na ústavné právo. Nečudujem sa. Naš konštitučný dokument spracoval tím rozhladených, vysoko fundovaných ľudí, ktorí sa tejto oblasti dlhodobo venovali a venujú; boli a sú pripravení riešiť všetky úskalía, ktorými náš najvyšší ústavný dokument prechádzal, prechádza a bude prechádzať.

V súlade s tým, čo som povedal, konštatujem, že za pätnásť rokov našej samostatnosti sme prijali osem novelizačných vstupov. Ale osobitne si cením, že sa ani jediný raz nevstúpilo do jej preambuly. A verím, že sa toho preambula nikdy nedožije. Ona je totiž nielen výrazom politickej vôle národa, ale aj faktickým vyjadrením historických peripetií, hľadania a nachádzania ciest. Tých ciest, ktorými dozreli historické, politické a duchovné podmienky, na základe ktorých sa slovenský národ stal z objektu zvrchovaným subjektom medzinárodného práva.

Viacero odborných stanovísk ma podnietilo k otázke: Potrebuje Slovenská republika novú ústavu? Zazneli protichodné odpovede. Nikto však nespochybnil, že sme prekonalí kus historickej cesty, že sme bohatší o nové skúsenosti. Ani to, že Slovenská republika je súčasťou nových medzinárodnoprávných vzťahov, iného geopolitického usporiadania než v roku 1992. To znamená, že v súlade s historickým vývojom – ktorý je veľmi dynamický – treba tieto nové reálie posúdiť. A to komplexne. Ak sa ukáže ako nevyhnutné, prehĺbiť ich vplyv a dosah na našu sociálnu realitu v novelizovanom znení ústavy. Samozrejme tak, aby Ústava Slovenskej republiky posilnila mravné a solidárne funkcie spolužitia občanov, a to v záujme každého a všetkých. Aby sa posilnila jej vitalita ako prameňa moderného zákonodarstva a kvalitného právneho systému.

Inak povedané: z hľadiska Ústavy Slovenskej republiky je podstatné, aby sme tieto skutočnosti preniesli do koncepcie novej paradigmy hospodársky moderného a prosperujúceho, zvrchovaného a kooperujúceho, mravného a sociálneho slovenského štátu. Nikto nám v tom nebráni. Ani nám neurčuje, kedy to môžeme urobiť. Rozhodnutie je len a len v našich rukách. Musím však pripomenúť: „Suum cuiusque rei tempus“ – „Každá vec má svoj čas.“

Vybraté z príhovoru prezidenta Slovenskej republiky Ivana Gašparoviča, na slávnostnom zhromaždení poslancov NR SR pri príležitosti 15. výročia podpísania Ústavy Slovenskej republiky.

OBSAH

- 2–3 ■ **ZO SVETA**
Predsedníčka ÚSZZ Vilma Prívarová v USA
- 4–5 ■ **ROZHOVOR**
S kardinálom Jánom Chryzostomom Korcom
- 6–7 ■ **NÁŠ HOŠT**
Božena Farhatová
- 8–9 ■ **LUDIA**
Keramikár Ignác Bizmayer
- 10–11 ■ **UMENIE**
Krajanská nedeľa v Detve
- 12 ■ **ZO SVETA**
Snemovanie v našich organizáciách
- 13 ■ **ZO ŽIVOTA**
**Letná škola žurnalistiky
Putovanie za poznaním**
- 14–15 ■ **PREDSTAVUJEME**
Žilinský kraj
- 16–17 ■ **POZVÁNKA**
Voňavé vinobranie
- 18 ■ **FRAZEOLÓGIA**
Pýcha peklom dýcha
- 19 ■ **JUBILANTI**
- 20–21 ■ **ÚSZZ INFORMUJE**
Kalendárium

SLOVENSKÉ zahraničie

SLOVENSKÉ zahraničie

3/2007, ročník XII., nepredajné
Casopis Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Adresa redakcie: Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí
Radlinského 13, 817 80 Bratislava 15, Slovenská republika
Vydavateľ: Astor Slovakia, s. r. o.
Benediktého 5, 811 05 Bratislava 1, Slovenská republika
Riaditeľka vydavateľstva: Beáta Kolníková
Šéfredaktor: Vladimír Dobrik
Tel.: +421/2/57 20 05 23
Fax: +421/2/57 20 05 55
e-mail: vladimir.dobrik@uszz.gov.sk
Redakčná rada: Michal Babiak, Lubica Bartalská, Mojmir Benza,
Jarmila Gerbočová, Anton Hyskisch, Peter Maráky, Vilma Prívarová,
Jozef Rydlo

Autori príspevkov: Ivan Gašparovič (1), Vilma Prívarová (2–3),
Vladimír Dobrik (3, 13, 20), Pavol Hudík (4–5), Božena Farhatová
(6–7), Ján Comaj (8–9), Lubica Bartalská (10–11), Eva Balážová,
Martin Štrbka (12), Ján Sand (13), Zuzana Muchová (14–15), Jana
Budinská (16–17), Mária Dobriková (18), Iveta Baloghová (19),
Anna Konečná (21), Peter Štánsky (20–21)
Jazyková úprava: Iveta Baloghová
Fotografie: Ján Fiala (2. obálka), Marián Garaj (1), Vilma Prívarová
(2–3), Tibor Klinec, Vladimír Dobrik (3), archív Biskupského úradu
(4–5), Oldo Hlaváček nml. (6–7), Emil Semanco a archív SNM
- Múzeum L. Štúra (8–9), Martina Melicherčíková, Vladimír Polívka,
Tomáš Malik (10–11), Erika Fajnorová (13), archív ZSK (14–15),
archív SACR (16–17), Lubomír Kolár (18), Mira Brtková (20), Dana
Mahútová (20–21), archív mesta Bratislava (21), archív Slovenská
ľudová majlika, ľudovoumelecké výrobné družstvo (4. obálka)

Foto na titulnej strane: vinobranie na Slovensku, archív SACR
Grafická koncepcia: Eva Vavrinová
Grafická úprava: BESYX grafické štúdio, s. r. o.
Tlač: Sineal, s. r. o.
Registračné číslo: 1446/96 MK SR, ISSN 1335-4396
Distribúcia: Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí
Objednávky: vladimir.dobrik@uszz.gov.sk
Fax: +421/2/57 20 05 55, e-mail: uszz@uszz.gov.sk

Preberanie, znovupublikovanie alebo rozširovanie ktorejkoľvek
časti časopisu sa povoľuje výhradne so súhlasom redakcie.
Nevyžiadané rukopisy redakcia nevracia.

Slovenské povedomie stále živé

1.

2.

Po jarných oslavách storočnice Slovenskej ligy v Amerike na Slovensku bolo pre mňa cťou, že som mohla zastupovať Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí aj na oslavách tohto jedinečného jubilea na americkom kontinente a osobne spoznať život amerických Slovákov. Oslavy sa konali neďaleko New Yorku, v meste Seacaucus.

„Neraz sa stáva, že až po prežití istej udalosti si s náležitou vnútornou úctou uvedomíme, že náš osobný zážitok je výnimočný, že sa nezopakuje možno ani za niekoľko desaťročí, že jednoducho okolo nás prešli dejiny, ktoré túto udalosť zaznamenajú a uchovávajú aj pre nasledujúce generácie. Ten pocit je neopakovateľne povznášajúci, pretože vás naplní pozitívnu energiou, povzbudí a posilní vieru v zmysluplnosť toho, čo robíte pre druhých, o to viac, ak sú týmito ľuďmi Slováci žijúci za hranicami našej drahej vlasti. Myslím, že môžem o tom pociť pravdivo vypovedať, pretože som ho, vďaka bohu, prežila osobne a pretavil sa do klenotu v mojom vnútri, ktorý už vo mne zostane navždy.“

Vilma Prívarová

Hold Slovenskej lige v Amerike ako jednej z najvýznamnejších slovenských organizácií v zahraničí prišli vzdať predznení fraternalistických slovenských organizácií, ktoré liga zastrešuje. Jej zásluhy o vznik samostatnej Slovenskej republiky a nezastupiteľné miesto v slovenských emancipačných a národných procesoch vyzdvihli aj najvzácnejší hostia osláv, medzi ktorými bola najvyššia pocta Slovenskej lige v Amerike preukázaná aj osobnou účasťou podpredsedu vlády Dušana Čaploviča. Účastníci osláv si uctili pamiatku všetkých slovenských osobností, ktoré na začiatku minulého storočia stáli pri zrode ligy. Slová vďaka adresovali aj jej súčasnému vedeniu a všetkým jej členom, ktorí úspešne preniesli pochodň zapálenú v slovenských srdciach cez hranice storočí a ktorých oddanosť, obetavosť a neúnavné aktivity sú aj v súčasnosti zárukou, že Slovenská liga v Amerike pretrvá ako ústredná organizácia Slovákov žijúcich v USA aj v tomto storočí. Súčasťou osláv bolo aj stretnutie hostí s krajskou komunitou na pôde Kostola sv. Jána Nepomuckého v New Yorku, počas ktorého sa po príhovoroch otvorila veľmi živá beseda. V tomto kostole sa za finančného prispievania Slovákov žijúcich v tejto oblasti stále konajú sv. omše v slovenskom jazyku.

Po skončení výnimočných osláv som prijala pozvanie Slovenského katolíckeho sokola a Slovenskej ligy v Amerike a navštívila sídlo sokola v Passaicu, kde sa nachádza aj redakcia *Slováka v Amerike* pod vedením vydavateľa pána Jána Holého a redakcia *Slovenského katolíckeho sokola*, v ktorej ako redaktor pôsobí pán Daniel Tanzone, ktorý je zároveň prezidentom

Slovenskej ligy v Amerike. Nevšedným zážitkom pre mňa bolo vidieť knižnicu a archív *Slovenského katolíckeho sokola* a listovať v 1. čísle tohto časopisu z roku 1911. S veľkým potešením som vnímala slová chvály z úst našich krajanov, ktoré vyjadrovali na adresu práce nášho zastúpenia v New Yorku, najmä Slovenskej misie pri OSN v New Yorku a Generálneho konzulátu SR v New Yorku.

Po spomínaných návštevách viedli moje kroky ďalej na miesto poznačené slovenskou históriou – do Jankolovej knižnice a slovenského archívneho centra v Danville v štáte Pensylvánia. Jankolovu knižnicu založil v roku 1968 rád sestier sv. Cyrila a Metoda. Zo všetkých kútov knižnice na mňa doslova dýchal slovenský duch a slovenská história. Nachádza sa tu okolo 10 000 slovenských kníh, množstvo archívnych dokumentov, slovenských artefaktov, novin a časopisov. Inštitúcia si udržiava pekné múzeum s množstvom umeleckých slovenských predmetov a materiálov, ktoré uchovávajú dokumenty zo slovenskej a slovanskej histórie, literárne a umelecké diela, ako aj práce z rôznych odborov vedy pre všetkých tých, ktorí sa hlásia k dedičstvu svojich predkov.

Hĺbku slovenského ducha mi osud doprial vnímať aj v iných častiach Spojených štátov amerických, ktoré som počas cesty k americkým Slovákom navštívila. Obetavých a zapálených ľudí som stretla v Slovensko-americkom centre v Los Angeles, ktoré v súčasnosti združuje členov a delegovaných zástupcov ďalších slovenských organizácií aktívnych v tejto časti USA: Prvej katolíckej slovenskej jednoty, Národného slovenského spolku,

Slovensko-amerického združenia a Krúžku slovenských žien. Pri rozhovoroch s losangeleskými Slovákami boli zrejme ich aktivity pri oživovaní slovenského života na západe USA, ako aj neutíchajúca snaha o propagovanie Slovenska. Okrem stretnutia v Slovensko-americkom centre ma osobne veľmi obohatilo stretnutie so širšou krajskou komunitou v hale pod kostolom po nedeľnej sv. omši. Prínosom však bola predovšetkým diskusia o aktuálnych potrebách našich krajanov žijúcich v tejto časti USA. Je potrebné zdôrazniť skutočnosť, že nemalú jednotiacu úlohu tu zohráva aj Generálny konzulát Slovenskej republiky, ktorý bol nepochybne dobrou slovenskou investíciou tak z hľadiska našej zahraničnej politiky, ako aj z pohľadu rozvíjania dobrých vzťahov s krajskou komunitou.

Cestu za poznaním života amerických Slovákov som zavŕšila na Floride, kde som prijala pozvanie Slovenskej záhrady, slovenskej organizácie v meste Orlando. Srdečnosť, úprimnosť a vnímavé slovenské srdcia ma sprevádzali počas celého floridského pobytu a z každého stretnutia s tunajšími Slovákami som odchádzala vnútorne povzbudená a obohatená. V Slovenskej záhrade je v súčasnosti vyše 20 apartmánov, v ktorých žijú ľudia slovenského pôvodu, ktorých vek presiahol 55 rokov a ktorí nemajú dostatok finančných prostriedkov na hradenie nákladov spojených s bývaním. V budove Slovenskej záhrady sa nachádza múzeum s množstvom umeleckých predmetov zo Slovenska, ako aj veľa nespracovaného archívneho materiálu. Predstavitelia Slovenskej záhrady prijali s veľkým pochopením návrh na prevezenie časti tohto materiálu na Slovensko s cieľom jeho spracovania a zachovania pre ďalšie generácie. Počas stretnutia so širšou krajskou pospolitosťou odznelo niekoľko zaujímavých návrhov, ich riešenie si však môže vyžadovať nemalé finančné prostriedky.

Z návštevy Slovákov žijúcich v Amerike som si domov priniesla vnútorné presvedčenie, že slovenské národné povedomie je u našich amerických krajanov stále živé, že si stále uchovávajú svoju hlbokú lásku a kladný vzťah k Slovensku a že slovenský duch aj napriek jazykovým bariéram je na americkom kontinente stále prítomný. Vďaka pani Holej a pánovi Holému, pánovi Tanzonemu, pánovi Skubeňovi, pánovi Juhásovi, pani Danelovej a všetkým vám nomenovaným, ktorí ste predsedníčkou Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí poctili svojou dôverou a prizvali ste ju k lepšiemu poznaniu života amerických Slovákov. Predovšetkým však vďaka za klenot, ktorý mi po tejto návšteve zostal v srdci a ktorý si budem starostlivo chrániť.

Oslavy v Báčskom Petrovci

V dňoch 3. – 5. augusta 2007 sa uskutočnil 46. ročník významného kultúrno-spoločenského podujatia vojvodinských Slovákov pod názvom **Slovenské národné slávnosti**, ktoré sa už tradične koná pri príležitosti vzniku Matice slovenskej v Juhoslávii. V tomto roku uplynulo práve 75 rokov, keď 14. a 15. augusta 1932 na nádvorí Slovenského gymnázia v Báčskom Petrovci založili Maticu slovenskú v Juhoslávii.

Usporiadatelia pripravili mimoriadne pestrý a bohatý program. Na slávnostnom otvorení Slovenských národných slávností v Sieni SVD pozdravila prítomných aj predsedníčka Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Vilma Prívarová.

V komponovanom umeleckom hudobno-slovnom pásme zazneli verše popredných slovenských básnikov z Dolnej zeme, interpretované v slovenskom aj srbskom jazyku. Umocnili ich vystúpenia mladých slovenských spevákov a hudobných skupín z Vojvodiny. Konceptia predneseného umeleckého slova a hudby prekvapila moderným a netradičným umeleckým stvárnením.

Na druhý deň sa v predpoludňajších hodinách uskutočnilo slávnostné zasadnutie Matice slovenskej v Juhoslávii pri príležitosti jej jubilea. Odznelo tu veľa zaujímavých a podnetných príspevkov. MSJ blahoželali početní domáci a zahraniční hostia. Nechýbali ani ocenenia jej zaslúžilým členom, spolupracovníkom a významným inštitúciám, ktoré s MSJ aktívne spolupracujú. Ocenenie dostal aj ÚSZZ, a to Pamätnú medailu k 75. výročiu MSJ, ktorú prevzala jeho predsedníčka Vilma Prívarová. Vo večerných hodinách si domáci a hostia so záujmom pozreli folklórny program zameraný na svadobné obyčaje najmä z Báčskeho Petrovca, Hložian a Kulpína. Hoci išlo o amatérske folklórne a divadelné súbory, interpretačné umenie niektorých účinkujúcich dosahovalo takmer profesionálnu úroveň.

Oficiálny program Slovenských národných slávností rámcovali aj početné sprievodné podujatia – športové súťaže, ľudové veselice, koncertné vystúpenia i výstavy umeleckých a potravinárskych výrobkov.

3.

4.

5.

1. Pri slávnostnom príhovore k stému výročiu SLVA
2. Pred Slovenskou záhradou na Floride
3. V sídle Slovensko-amerického centra v Los Angeles

4. Chvilka pre kultúrne pamiatky
5. Najvýznamnejší hostia osláv
6. Na slovenskom cintoríne

6.

DEDIČSTVO OTCOV zachovaj nám, Pane!

Jeho Eminencia kardinál Ján Chryzostom Korec predstavuje pre mnohých najvyššiu duchovnú autoritu Slovenska. Napísal desiatky kníh, rozpravy o viere, Kristovi, evanjeliách, rad cenných historických štúdií (*Od barbarskej noci, S úctou k dejinám, Cirkev v dejinách Slovenska*), svedectvá doby v cykle *Slová pre život*, analytickú esej *Experiment bez viery* a najnovšie vydal dvojjazyčný súbor úvah *Sloboda ako dar – či záhuba?* Rovnako zanietene písal v čase totality v robotníckych montérkach, ako aj po spoločenskom zlome v roku 1989, v biskupskej či kardinálskej sutane, vždy k otázkam, ktoré boli v spoločnosti či aspoň v cirkevnej obci nanajvýš živé. To robí dodnes, napríklad aj nedávno publikovanými úvahami, ktoré vyšli v *Literárnom dvojtýždenníku* (Ľudská osoba je srdcom pokoja, január 2007; Európa a my v nej, máj 2007). Jeho homílie v dňoch sviatočných priťahujú pozornosť prinajmenšom desaťtisícov. Napriek svojmu veku (83 rokov) je mnohorako aktívny v živote cirkevnom i na poli národnom. O rozhovor sme ho požiadali v predvečer Dňa ústavy, štátneho sviatku Slovenskej republiky.

Vaša Eminencia, prvý september slávime ako Deň Ústavy Slovenskej republiky. Neprajníci slovenskosti, napriek presvedčivým faktom, nenachádzajú nič dobré na prvej Slovenskej republike, prekáža im, že v našej súčasnej ústave je zakotvená cyrilometodská, a teda kresťanská tradícia. Vo svojich historických esejach (Tisíc rokov Slovenska s Cirkvou, S úctou voči dejinám a i.) presvedčivo hovoríte o úzkej symbióze národa a Cirkvi i o významnom prínose tohto spojenia pre dejinný vývin našej kultúry. Z proponovanej Ústavy Európskej únie podaktorí tiež chceli a chcú vymazať zmienku o Bohu a kresťanských koreňoch európskeho spoločenstva. Vy ste však vo viacerých svojich dielach, osobitne v esej *Experiment bez viery*, poukázali na nesprávnosť takéhoto smerovania, lebo vedie k vláde násilia a strachu, k nivelizácii ozajstných hodnôt. Je ľudstvo nepoučiteľné? Je už taký aj slovenský národ?

Otázka kresťanstva v dejinách nášho Slovenska je otázka zásadná a je i pre dnešok u nás otázkou nášho zdravého života. Do dejín Európy sme vstúpili neobyčajne dôstojne cez kresťanstvo. Prvé písomné zmienky o našich predkoch a o našom území sa týkajú írskoškótskych misionárov, ktorí tu šíрили evanjelium. To isté platí o písomných zmienkach misionárov „z Vlách i Nemiec“, o ktorých písal Rastislav cisárovi Michalovi do Konštantínopola. V dejinách sa vynárame aj zmienkou o Pribinovom kostole v Nitre, ktorý roku 828 – 829 posvätil salzburský arcibiskup Adalrád. Na scéne dejín sa však v plnom svetle objavujeme príchodom sv. Konštantína-Cyrila a Metoda na naše územie, ich zostavením staroslovienského písma, prekladu Starého a Nového zákona a ustanovením staroslovienciny v Ríme za štvrtý liturgický jazyk Cirkvi popri latinčine, gréčtine a hebrejčine. K nášmu slávnemu vstupu do dejín Európy patrí aj ojedinelá báseň Konštantína Filozofa

Proglas, prvý cenný poetický útvar európskych národov z 9. storočia. Ako národ sme sa teda zrodili z kresťanstva, v prítomnosti Cirkvi. Ak sa iné národy vo svete zrodili z krvi a vojen, my sme sa zrodili z evanjelia. V tomto zmysle našou hrdosťou a slávou zostane navždy ustanovenie prvej diecézy v celom priestore slavianskych národov v strednej a východnej Európe, a to bulou pápeža Jána VIII. *Industriae tuae* z júna roku 880, ktorá bola adresovaná „milovanému Svätoplukovi, veľkému kniežaťu“. Také slávne začiatky nášho duchovného, kultúrneho, a tým národného života sú vo svete ojedinelé a sú naozaj našou slávou.

Spolužitie nášho národa s Cirkvou potom pokračovalo aj v novom štátnom útvaru Uhorského kráľovstva, ktorému naši predkovia vtlačili v mnohom kultúru a kresťanskú pečať. Národ potom rástol a rozvíjal sa pričinením Cirkvi okolo chrámov, cirkevných škôl až po univerzity, akými bola *Academia Istropolitana*, neskôr *Trnavská* a *Košická univerzita* či *Prešovská akadémia*. Mená Bernolák, Hollý, Moyzes, Kuzmány, Sládkovič, Radlinský, Hlinka či Rázus zostanú navždy spojené so životom slovenského národa. Aj Slováci, ktorí odišli v niekoľkých vlnách do cudziny, vedení kňazmi, si udržovali svoje národné povedomie a kultúru okolo chrámov, ktoré si v nových krajinách postavili.

Z hľadiska uvedených faktov ťažko pochopiť postoj ku kresťanstvu a Cirkvi tých jednotlivcov a skupín, ktoré kresťanstvo u nás odmietajú, či už v súvislosti s Ústavou Slovenskej republiky alebo s preambulou Ústavy Európskej únie. Sú to, žiaľ, poľutovaniahodné relikty 50-ročnej ateizácie Slovenska komunizmom. Čo chcú títo ľudia dosiahnuť na Slovensku či v Európe bez Boha, a to po zrútení dvoch ateistických systémov, nacizmu a komunizmu – to ťažko pochopiť. Veď Hitler nevedel vládnuť bez hrdlorezov SS a Osvienčimu, Stalin zas nevedel vládnuť bez gulagov...

Vaša osobnosť svojím významom presahuje hranice Slovenska, nielen ako kardinála, jedného z obľúbených kardinálov bývalého Svätého Otca Jána Pavla II., ktorý si vás vybral za vedúceho predveľkonočných duchovných cvičení vo Vatikáne, ale aj ako mysliteľa, filozofa, sociológa, publicistu. Vyjadrujete sa k behu tohto sveta, zaujímate kritický postoj k predstavám niektorých liberálnych politikov o podobe Európy i sveta, ktorá by v mnohom negovala kresťanskú, a teda aj ľudskú koncepciu života nášho súčasníka, i k deformáciám jeho praktického života. Napísali ste: „Sme tu na to, aby sme hovorili pravdu a aby sme budovali život na pravde.“ Prečo sa pravda z nášho života neraz vytráca a čo robí proti tomu?

Áno, našou úlohou je neúnavne hovoriť pravdu a budovať na pravde celý život. Človek nie je náhodný produkt evolúcie, nie je vyvinutá opica, nie je dobytok. Ježišova osoba je bytosť nielen tejto Zeme, ale i bytosť večnosti. V ňom je človek bytosť posvätná, nedotknuteľná, chránená ľudskými právami, ktoré uznáva aj najvyššia svetová organizácia OSN. Základné životné poriadky, inštitúcie manželstva a rodiny sú nedotknuteľné, deti nemožno zabíjať ani po narodení ani pred narodením, nemožno zabíjať ani starých ľudí. Každý človek má právo na prácu, dôstojný život, sociálnu spravodlivosť, zaručené zákonodarstvom. Prečo sa to všetko nedodržiava a pravda života sa vytráca? Tak ako existuje tajomstvo dobra, existuje aj „mysterium iniquitatis, tajomstvo zla“. Niektorí ľudia či celé skupiny zlo presadzujú a šíria priam programovo. Prečo bol Hitler Hitlerom, Stalin Stalinom, Pol Pot Pol Potom? My so zdravým rozumom máme byť protiváhou zla a všetkých jeho lotrovstiev.

V dvojjazyčnom výbere z úvah *Sloboda ako dar – či záhuba?* nastoľujete závažnú problematiku zvládnutia slobody, prizvukujete, že so slobodou je úzko spojená zodpovednosť. Viem, že s radosťou ste prijali náboženskú slobodu a vehementne presadzovali duchovnú obrodu národa a spoločnosti. Dnes však najmä veriaci i celá Cirkev musia čeliť mnohým tlakom, v ktorých sa porušuje *Desatoro*. Myslíte si, že obrana proti nim je dostatočná? Obávam sa, že zatiaľ víťazí druhá strana.

V knihe o slobode som vyjadril údiv nad týmto ojedinelým darom na našej Zemi, ba v celom vesmíre – slobodou dotvárame sami seba na osobnosti a dotvárame i svet civilizáciou. Ale v knihe som zhrnul aj otrasné veci, ktoré stvárame so svojou slobodou – ničíme si planétu, spôsobujeme jej otepľovanie, ničíme život národa a národov rozkladom manželstiev, rodín a ich pohrdaním, ničíme život šírením zvrhlostí, zvráteného sexu, kultu „vyžívania sa“, kazíme deti a mládež televíznym vysielaním či cez internet, trpíme hanebný obchod s prostitúciou detí vo výške 17 miliárd dolárov ročne a existuje mnoho iných hanebných nerestí. Niektoré takéto neresti rovno uzákoňujú parlamenty štátov. Ak sa zdá, že tento trend víťazí, kde sme potom my ostatní, ktorí si ešte zachováme zdravý rozum, a to aj uprostred bláznica okolo nás? Mlčíme. Máme sa však ozývať a zápasit o zdravý život. Máme sa vyjadriť pri voľbách, máme zasahovať do verejného života. Ja to robím od svojho 26. roku života: 57 rokov. Od roku 1950 do roku 2007. Spojme sa!

Časopis Slovenské zahraničie je predovšetkým určený pre Slovákov v zahraničí. Je ich roztratených po svete dosť. Aj keď staršie generácie povojnových, pofebruárových a poaugustových emigrantov pomaly vymierajú, prudko rastie počet novodobých vystaňovalcov, ktorí odchádzajú za poznaním, za lepším životom alebo z potreby vyriešiť si základy existencie. Primárna, a často aj absolútna, sa pre nich stáva ekonomika,

vzťah k vlasti ochabuje, neraz aj odumiera. Pravda, na druhej strane sa málo hovorí o obnovenej misijnej činnosti, v rámci ktorej slovenskí rehoľníci často v zložitých podmienkach šíria slovo Božie i kultúru vôbec. Čo by ste im chceli dať do pozornosti ako posolstvo národne výrazne orientovaného kňaza a filozofa?

Mnohí z tých, čo odišli do cudziny, sa držali a držia veľmi dôstojne ako naši rodáci. Nezabudli cez svoj slovenský pôvod ani na svoje kresťanské korene. Mnohí pomáhajú aj nám pod Tatrami. Sú to naši vzácní bratia a sestry v národe i vo viere. Mnohým z nich posielame našich kňazov, aby žili medzi nimi a s nimi aj ako duchovná opora – v Nemecku, vo Francúzsku, v Londýne, USA či v Austrálii. Mnohí z emigrantov si cenia toto spolužitie s otcovskou krajinou pod Tatrami. Medzi Slovákov v zahraničí patria aj ďalší naši misionári, kňazi i rehoľníci – v Afrike, Japonsku, na Filipinách, v Indonézii či v Južnej Amerike. Sú slávou Slovenska.

Všetkým našim Slovákom, bratom a sestrám v cudzine želám, aby si udržovali zdravý vzťah k rodnej zemi, ale aj ku kresťanstvu a k Cirkvi ako základu zdravého ľudského života, a to aj uprostred nového domova v rozličných národoch. Aj synovia malého národa môžu byť požehnaním pre svet, ako ním bol veľký národ Izraela či iný veľký grécky národ, a ako sú aj dnes niektoré malé národy v Európe a vo svete.

Držme sa v živote pravdy o človeku v pravde o Bohu. Nič vzácniejšie, ako je Ježiš Kristus, žijúci v Cirkvi a oživujúci nás všetkých, neexistuje. Za krutých dní prenasledovania komunizmom, ktoré trvalo 40 rokov, nás oživovali slová Písma: „Keď Boh s nami, kto proti nám?“ A prežili sme, zatiaľ čo mnohí z tých, čo nás prenasledovali, sú už mŕtvi. Nijaké ďalšie hrozby by nás nemali ani zlomiť, ani znechutiť. Opierajme sa aj o ďalšie Božie slovo Písma, ktoré povedal Ježiš svojim verným: „Ja som s vami po všetky dni.“ (Mt 28, 20)

Ekonomovia, politológovia a národohospodári v 60. rokoch a v prvej polovici 70. rokov minulého storočia predpovedali malej krajine na pobreží Stredozemného mora s pokrokovou demokratickou orientáciou skvelú budúcnosť. O Libanone sa hovorilo ako o Švajčiarsku Blízkeho východu a o jeho hlavnom meste Bejrúte ako o perle Orientu, meste bánk a vzdelanosti, ako o malom New Yorku arabského sveta.

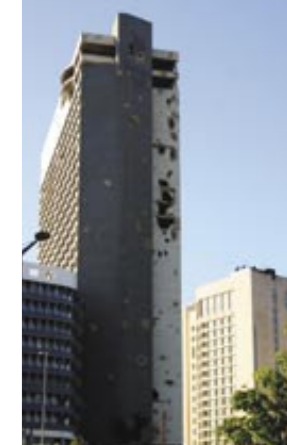
BOŽENA FARHATOVÁ Priatelia Slovenska v Libanone

Po roku 1975 však bolo jasné, že nádejný proces prosperity sa zastavil. Občianska vojna, palestínsky odboj z územia Libanonu, vstup sýrskych vojsk, izraelská okupácia a mnohé ďalšie nepriaznivé okolnosti sa na dlhé roky podpísali pod destabilizáciu krajiny. Najpostihnutejšia bola kultúra, školstvo, obchod a turistika. Libanon sa zmielal v ekonomických, politických a náboženských problémoch. Preto bola každá pomoc neoceniteľná a vítaná.

V tom čase aj vtedajšie Československo ponúklo Libanonu pomoc v oblasti školstva; boli priznané štipendiá predovšetkým mladým a schopným Libanončanom, ktorí pochádzali zo sociálne slabších rodín. Už v 50. a 60. rokoch minulého storočia niekoľko mladých ľudí študovalo v bývalom Československu. No najplodnejším obdobím v tomto smere boli 70. a 80. roky. Stovky libanonských študentov získalo na českých a slovenských univerzitách vysokoškolské diplomy lekárov, inžinierov, ekonómov či technikov.

Bolo preto celkom prirodzené, že úspešní absolventi československých vysokých škôl začali v Bejrúte koncom 70. rokov

na Blízkom východe. Tvoria ju predovšetkým Libanončania, ktorým sa kultúra a história oboch národov stali srdcovou záležitosťou a ktorí si zaumienili urobiť všetko, aby dôstojne propagovali Slovensko a Česko vo svojej vlasti. Členovia organizácie aj po rozdelení Československa rozvíjajú spoluprácu, upevňujú staré priateľské vzťahy a rovnocenne presadzujú slovenský a český program. Podľa vyjadrenia nového výboru – v tejto jednote je sila a iba tak sa podarí urobiť viac. Asociácia absolventov českých a slovenských vysokých škôl v Libanone nie je politická organizácia. Je to dobrovoľný spolok zanietených ľudí, ktorí chcú v Libanone prístupnou formou propagovať školstvo a kultúru našich národov a prispievať k rozvoju vzájomných obchodných, turistických a ekonomických vzťahov. Mnohí absolventi vysokých škôl z bývalého Československa pracujú na významných postoch libanonského ekonomického, spoločenského a politického života. Od roku 1975 až po súčasnosť bolo v Libanone len málo pokojných rokov na prípravu náročných kultúrno-spoločenských podujatí. Napriek tomu libanonské ministerstvo vnútra

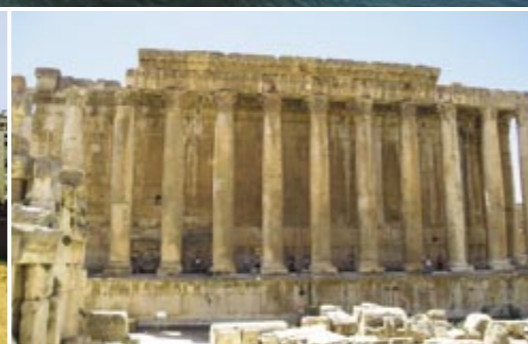
organizovať prvé stretnutia. Zjednotila ich v prvom rade myšlienka vďačnosti za nadobudnuté vzdelanie a úsilie o svojskú propagáciu kultúry, školstva, histórie a ľudového folklórneho bohatstva krajiny, kde študovali a s ktorými aj v budúcnosti chceli udržiavať všestranné priateľské kontakty. Neodradili ich ani spomínané občianske nepokoje a politické napätie v krajine. Vojnová situácia im však nedovolila oficiálne zaregistrovať spoločnú libanonsko-česko-slovenskú organizáciu. Aktivita absolventov sa prejavovala najmä pri organizovaní rôznych príležitostných akcií, spoločenských večerov a kultúrnych podujatí. Členská základňa sa úspešne rozširovala. Predstavitelia českého aj slovenského veľvyslanectva od začiatku podporovali spolkový život libanonských študentov z bývalého Československa. Navyše, v tom čase už v Libanone žili Slovenky a Češky, ktoré tu prišli so svojimi manželmi a ktoré najviac pociťovali potrebu vzájomných stretnutí, krajanských kontaktov a kultúrnych i spoločenských podujatí. Dočasný krehký mier i zlepšenie spoločenských, vnútropolitických a medzinárodných vzťahov pomohli zrealizovať plán o založení spolku. V roku 1993 bola v Bejrúte oficiálne konštituovaná Asociácia absolventov českých a slovenských vysokých škôl v Libanone. Organizácia sa s takmer päťsto členmi stala jednou z najväčších a najaktívnejších organizácií v Libanone a prvou oficiálnou slovensko-českou organizáciou

vyhodnotilo našu Asociáciu ako najlepšiu organizáciu s podobným programom. Jej činnosť sa dostala do povedomia celej libanonskej verejnosti, do pracovných štatistik rezortov školstva a kultúry Libanonu. Zasluhou veľvyslanectva v Damasku (má pôsobnosť pre všetky tri krajiny) vedú o Asociácii aj v Sýrii a Jordánsku. Na jej úspechu sa podieľa aj veľvyslanec Slovenskej republiky v Sýrii Ing. Oldřich Hlaváček. Našimi hosťami boli napríklad bývalý prezident SR R. Schuster, predstavitelia MZV SR, českého parlamentu, Českej obchodnej komory, zástupcovia organizácie Človek v tiesni, slovenskí pyrotechnici a lekári, ktorí pracovali v UNIFIL-e, súčasný minister obrany SR František Kašický a ďalší odborníci, lektori, novinári či zástupcovia viacerých obchodných spoločností a firiem. Výbor zorganizoval niekoľko úspešných sympózií z ekonomickej, lekárskej a poľnohospodárskej oblasti za účasti lektorov zo Slovenskej i Českej republiky, výstavy, spoločné poznávacie zájazdy, filmové predstavenia a ďalšie početné spoločenské a kultúrne podujatia. Upevnila sa spolupráca s predstaviteľmi našich veľvyslanectiev v Bejrúte a v Damasku (Slovensko nemá svoj zastupiteľský úrad v Libanone) a v poslednom období vznikla výborná spolupráca s ÚSZZ v Bratislave. Dvaja členovia výboru Asociácie Dr. Kamel Morkos a PhDr. Božena Farhatová sa tohto roku po prvýkrát zúčastnili na konferencii Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí.

1. Božena Farhatová a Dr. Kamel Morkos
2. Veľvyslanec SR Ing. Oldřich Hlaváček a členovia Asociácie na návšteve belgickej poľnej nemocnice v Tibnine pri chirurgickom tíme z poľnej nemocnice v Ružomberku
3. Veľvyslanec SR s manželkou a Dr. Morkosom
4. Členovia Asociácie absolventov českých a slovenských vysokých škôl v Libanone s ministrom obrany SR Františkom Kašickým

Sme presvedčení, že pri dobrých vzťahoch so slovenskými inštitúciami, patričnej pomoci zo strany ÚSZZ v Bratislave a pri zohľadnení určitých libanonských špecifik zostane Asociácia absolventov slovenských a českých vysokých škôl v Libanone spolu s komunitou slovenských a českých žien aj naďalej zanieteným propagátorom slovenskej a českej kultúry v Libanone a bude aj v budúcnosti pomáhať pri rozvoji a upevňovaní spolupráce medzi našimi krajinami.

Niet totiž krajšieho pocitu pre našinca dlhodobo pôsobiaceho v cudzine, ako keď sa o jeho krajine hovorí s uznaním a s rešpektom. A o Slovensku sa v Libanone takto hovorí...

Posledný z majstrov Habánov

Keramikár Ignác BIZMAYER, unikátny tvorca umeleckých diel v keramike, oslávil tejto jari svoje 85. narodeniny. Veľkolepo. Fascinujúcou výstavou v Harmincovej sieni Slovenského národného múzea na bratislavskom Vajanského nábřeží. Štyristo komorných a monumentálnych plastík zo siedmich desaťročí práce sa ocitlo v jednom priestore a čase. Približne rovnaké množstvo jeho prác mohli obdivovať deň po vernisáži jubilantovi rodáci a priatelia na oslave majstrových narodenín v modranskej Galérii Ignáca Bizmayera.

Majster Bizmayer má habánsky pôvod. Jeho predkovia patrili k hnutiu Hutterovi bratia. Tak sa sami Habáni pred päťsto rokmi nazývali podľa svojho kazateľa Jakuba Huttera. Svet ich volal anabaptisti, novokrstenci. Vyznávali, že krst má človek vykonať po vlastnom uvážení, a teda v zrelom veku.

V čase reformácie cirkevná hierarchia likvidovala vodcov protidogmatických hnutí. Príkladov bolo dosť – Jan Hus, Martin Luther, Jean Calvin. V prípade Hutterových bratov sa to Rímu mánilo, išlo o väčšie nebezpečenstvo: anabaptisti nezavádzali novoty v rituáloch, kánonoch, liturgii či v článkoch viery, ale v princípe viery a v životnom štýle. Princíp rovnosti uplatnili aj v bežnom živote. Žili v komúnach, v spoločných obydlíach, ktoré nazývali haushaben. Skomolením tohto slova vzniklo aj ich pomenovanie – Habáni. Hnutie sa okolo roku 1530 z okolia Zürichu šíriло po celom Švajčiarsku, smerovalo do Tirolska a Bavorska... Cirkev vedela, že likvidácia Huttera nepomôže. Tak ich hnali z vlastných osád i z krajín, v ktorých sa ich viera uchytila.

Celé rody sa rozutekali po Európe. Utečenci zamierili aj na južnú Moravu a veľkým oblúkom popod Malé Karpaty sa

dostali k nám – od Veľkých Levár cez Stupavu, Sobotište, Modru, Častú, Košolnú, Orešany, Boleráz, Naháč, Dechtice až po Trenčín.

V habánskom dvore obce Košolná sa v roku 1922 narodil Nácko. Keď prišiel na svet, Habáni sa už najmenej dvesto rokov miešali s domácim obyvateľstvom. Udržali si však veľa základných životných hodnôt – súdržnosť, rodové putá, nezištnú pomoc jeden druhému a obdivuhodné remeselné fortiele. Tie boli aj dôvodom, prečo si ich panstvo na svojej pôde nechalo. Boli skvelí remeselníci. Vynikali v konštrukcii a stavbe veží, zvoníc, mlynov, kočov a vozov, boli vyhľadávanými tesármi a vynikali aj v hrnčiarskom a džbankárskom umení.

Ignác Bizmayer o svojom pôvode hovorí prasto a úprimne: Habáni boli mojimi predkami. Ja sám však mám plný, vedomý a čistý pocit príslušnosti k národu, v ktorom vyrastali celé generácie mojich dedov. Som jednoducho Slovák.

Po smrti otca vyrastal u maminho brata, tesára, ktorý bol od jari do zimy na stavbách. Ale v zime, keď na stavby nechodil, širokou sekerou alebo obojručným nožom vyrábal hrady na

strop alebo krokvy na strešné konštrukcie. Strúhal poriská na sekery, lopaty a krompáče, rúčky na nástroje, latky na cifrované brány, verandy a štíty striech. Vnímavý chlapec sa od neho ani na chvíľu nepohol. Zručný a pracovitý strýko bol jeho prvou inšpiráciou.

Druhým bol vynikajúci džbankár a odborník na keramiku Heřman Landsfeld. Pochádzal z Malenovic pri Strážnici, pracoval a učil v modranskej Slovenskej ľudovej keramike, ako sa vtedy Majolika volala. Na Kvetnú nedeľu roku 1932, Nácko ešte nemal desať rokov, prišiel k nim do dvora. Predstavil sa a poprosil ho, či by v ich záhrade nemohol kopať, lebo podľa jeho zistení tu v minulých stáročiach bola slávna keramická dielňa. Profesor Landsfeld a jeho pomocníci tu kopali tri roky. Najvernejším pomocníkom sa mu však stal Nácko. Profesor, ktorý vyťušil jeho talent, napokon prehovoril Náckovu mamu, aby ho dala do keramickej školy.

Tretou inšpiráciou Ignáca Bizmayera bol mladý katolícky kňaz Jozef Balušik. Pochádzal z Papradna pri Považskej Bystrici a slúžil na fare vo Veľkom Rovnom. Keď začal chodiť do Majoliky, Nácko bol už začínajúci majster keramikár. Balušik bol napriek svojmu mladému veku známym zberateľom i znalcom viacerých druhov ľudového umenia a sám sa pokúšal o figurálnu tvorbu v hline. V Majolike si dával svoje dielka glazovať, maľovať a vypaľovať. Na ich dotvorenie si vybral práve najmladšieho majstra Bizmayera. Okrem toho ho brával na výlety. Pochodili spolu celé Slovensko. Všade škicoval. Zakresloval si farebnosť ľudových krojov a výšiviek. Škicoval najmä do svojich figúrok, ktoré vytváral priamo v teréne. Tieto cesty boli pre začínajúceho umelca nezapomenuteľnou školou života. Vďaka nim Bizmayer spoznal skutočnú tvár slovenskej dediny, ľudí a spôsob ich života. Zároveň spoznával starodávne zvyky,

kroje, obyčaje, ktoré sa po druhej svetovej vojne rýchlo vytrácali. Mal šťastie ich ešte zachytiť v plnej nádhere, stretnúť sa s nimi vo všednej i sviatočnej podobe.

Ignác Bizmayer si raz pri spomienkach na svoje cesty takto zauvažoval:

Patrili sme k najchudobnejším národom Európy. Ale boli sme najbohatší v pestrosti a fantázii ľudových umeleckých prejavov. Nielen v krojoch alebo výšivkách. Veď aj v biednych vrchárskych končinách, kde nebola taká mnohorakosť výšiviek, ľudia si vedeli okrášliť svet, hoci len vyrezávaním ozdôb a figúr do dreva – na črpáčkoch, prasliciach, fujare, náradiach, valaštičke, ba ešte aj na obyčajnej palici, o ktorú sa pastier opieral.

Monumentálne umelecké dielo Ignáca Bizmayera je mimoriadne vzácny dokument doby, ktorá sa nenávratne stáva súčasťou dejín. V jeho sochách a reliéfoch spoznáваме celé bohatstvo slovenského ľudového umenia. V súsošiach a cykloch všedný i sviatočný deň, robotu i zábavu. Pripomeňme si napríklad neopakovateľný cyklus Vínohradnícky rok, ženičky, ktoré okopávajú, na chrbtoch vlečú seno alebo drevo do chalupy, furmanov, žencov i zbojníkov, ale aj jeho scény jarmokov, židovskú kapelu, roztancovanú Cigánku i nevesty v nádherných krojoch.

A ako sa rodilo majstrovo dielo? Každodenná práca. Pri kruhu a pri stojane s figúrkou alebo figurálnou kompozíciou. Potom nasledujú tajomstvá hlinenej alchymie. Glazovanie. Maľovanie. Vypaľovanie.

Vo svete je niekoľko keramických múzeí. V severnom Taliansku, v južnom Francúzsku, v Meissene pri Drážďanoch. Predstavujú tvorbu celých generácií umelcov. Iba v Modre je múzeum jedného jediného človeka. Galéria Ignáca Bizmayera.

Obrázok hore:
Ignác Bizmayer
s manželkou

Vpravo:
Galéria Ignáca
Bizmayera v Modre

KRAJANIA v tanečnom rytme

Krajanské folklórne
súbory na 42. ročníku
Folklórnych slávností
pod Poľanou v Detve

„Do Detvy prichádza v tomto roku dvestosedemdesiatčlenná skupina krajanov – tanečníkov, spevákov, hudobníkov z desiatich krajín sveta, aby opäť ukázali, čo si zachovali z klenotnice našej ľudovej kultúry. Sú to potomkovia vystaňovalcov, ktorí keď prechádzali bránou svojho rodného domu a vydali sa do sveta, netušili, či bude pri ich návrate otvorená. Pre ich deti, vnukov, pravnukov a prapravnukov dnes brány rodného domu nahrádza dokorán otvorená brána našej vlasti a symbolická brána sviatočne vyzdobenej Detvy, cez ktorú prichádza slovenská mládež i tí skôr narodení zo sveta, očarení krásou slovenského folklóru. Naša brána nepotrebuje kľúč, otvára sa zaznením tónov slovenskej piesne, hudby a tanečných krokov, ktoré si po generácie uchovávajú naši krajanovia a odovzdávajú ich svojim potomkom.“

Dušan Čaplovič
a Vilma Prívarová
pozdrali mladých
folkloristov

Základná myšlienka tohoročného programu Krajanskej nedele v réžii Ľubomíra Maceka pod názvom *Naša brána otvorená*, zhrnutá v úvodnom citáte, symbolizuje otvorenie brán Slovenska krajanom, ktorí k nám opäť prišli zblízka i zďaleka. V Detve na nich v nedeľu 8. júla s nedočkavosťou čakali hostitelia, a to nielen Detvanci, ale všetci milovníci folklóru, pre ktorých sú Folklórne slávnosti pod Poľanou už tradičným sviatkom a miestom, kde sa schádzajú Slováci z domova i zo sveta.

Nuž, a aká by to bola slávnosť bez svadby a svadobnej hostiny... V programe tohoročnej Krajanskej nedele boli vystrojené hneď dve. Jedna z Chorvátska a druhá zo Srbska, s vyobliekanými svadobčanmi, ktorí podľa tradícií prenesených zo Slovenska do svojich domovských krajín hostili aj ďalšiu Slovač – z Francúzska, Kanady, Maďarska, Poľska, Rumunska, Ukrajiny, Spojených štátov amerických a Veľkej Británie. Svadba vrcholila čepčením dvoch neviest a zábavou, na ktorej tanečné páry z jednotlivých krajín s hudobným sprievodom kapiel „cifrovali“ po svojom, až napokon vytvorili nádherný živý obraz rozotancovanej a rozospievanej veľkej slovenskej rodiny. Celkový počet tisícpäťsto tanečníkov, spevákov a hudobníkov na slávnostiach v Detve, ktorí účinkovali v desiatich scénických programoch v amfiteátri, medzi nimi dvestosedemdesiat účinkujúcich krajanov z desiatich krajín sveta, viac ako päťtisícové publikum na jednotlivých programoch počas troch festivalových dní, to je tohoročná bilancia v číslach.

Vystúpenie krajanov už tradične i napriek nie najšťastnejšiemu termínu nedeľného predpoludnia sledoval po horúcim letným nebom úctyhodný počet divákov. Účinkujúcim súborom vzdal hold podpredseda vlády Slovenskej republiky Dušan Čaplovič, ktorý spolu s predsedníčkou Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Vilvou Prívarovou pozdravil všetkých prítomných milovníkov folklóru.

Počas slávností opäť bolo veľa pútavých programov, ukážky tradičnej a hudobnej kultúry z rôznych regiónov, vystúpenia speváckych skupín. Veľkým umeleckým zážitkom bol program venovaný jubileu významnej osobnosti slovenského folklóru Štefanovi Nosáľovi s vystúpením jeho žiakov pod názvom *Kvety pre pána profesora*. Napokon výstavy, komorné programy, škola hry na fujare, škola tanca z Podpoľania a dokonca aj ukážky prípravy tradičných jedál s ochutnávkou „kuchyne starej mamy“. V záverečnom galaprograme *Sviatok pod Poľanou* sa prezentovali aj tanečníci a speváci Petrovskej družiny z Báčskeho Petrovca v Srbsku. Ich vystúpenie s krásnymi spevmi pod vedením „stálice“ folklórnych slávností v Detve Kvety Benkovej bolo hodnotným obohatením tohto programu.

Necelé štyri dni strávené v Detve i vo Zvolene, kde účinkujúci krajanovia bývali, boli bohaté na umelecké zážitky, na spoločenský život, napokon aj na drinu pri nácvikoch, počas ktorých sa režisér snažil vystupujúcich prisne, ale i vľúdny a vtipným slovom vyprovokovať k čo najlepšiemu výkonu. Veríme, že príležitosť nazrieť do umeleckej dielne ďalších súborov zo Slovenska i zo sveta sa stala inšpiráciou pre ďalšiu tvorivú činnosť v súboroch. Vznikli tu opäť nové kamarátska, nové lásky a presvedčenie, že nadšenie pre zachovanie a zveľádovanie slovenských ľudových tradícií a návrat ku svojim koreňom má svoje kúzlo i zmysel. Veď také folklórne bohatstvo, ako máme na Slovensku, sa nájde len málokde na svete.

Čo dodať na záver? Ďakujeme zúčastneným folklórnym súborom za skvelú reprezentáciu a tešíme sa na stretnutie v Detve v roku 2008. Spolu s hlavným usporiadateľom, mestom Detva, by sme v ďalších rokoch radi privítali nielen účinkujúcich, ale aj ďalších krajanov, ktorým v tomto nádhernom kraji pod majestátnou Poľanou otvárajú hostitelia pohostinnú náruč plnú lásky k slovenským ľudovým tradíciám.

Z programu súborov a skupín Slovákov
zo zahraničia

Do Detvy zavítal opäť aj prezident republiky

Tleskali aj pracovníci ÚSZZ

NAŠA BRÁNA OTVORENÁ Krajanská neďeľa – program súborov a skupín Slovákov zo zahraničia

Účinkujúce súbory:

FS Nádeje

Paríž, Francúzsko
Organizačný a umelecký vedúci: Daniel Compagnone
Choreograf: Táňa Knižková, Telgárt, SR
Súbor bol založený v roku 1952. Pôsobí pri Spolku rodákov z českých krajín a Slovenska. Za tie roky sa v súbore vystriedalo viac ako 200 Francúzov slovenského a českého pôvodu. Súbor každý rok absolvoje vo Francúzsku a v ďalších krajinách desiatky vystúpení.

FS Ivan Brnik Slováč

Jelisavac, Chorvátsko
Organizačný a umelecký vedúci: Želko Brnik
FS pôsobí od roku 1967 pri Kultúrno-umeleckom spolku Ivan Brnik Slováč. Má tri sekcie: spevácku, hudobnú a tanečnú. V rámci spolku sa venuje aj slovenskému zvykosloviu v podobe, ako bolo zaužívané po usadení sa Slovákov v Jelisavci. V spolku pôsobí populárna Tamburášska hudobná skupina dvadsiatich muzikantov, ktorí hrajú na chorváckych hudobných nástrojoch tohto regiónu.

FS Slovak Domovina Dancers

Windsor, Ontario, Kanada
Organizačná vedúca: Irena Timková
Choreograf: Lukáš Cabalka
FS založila v roku 1983 Irena Timková s cieľom zachovať a zveľadovať slovenské kultúrne dedičstvo a spevom. Súbor má tanečnú skupinu s repertoárom z rôznych regiónov Slovenska a má za sebou úspešné vystúpenia v Kanade, USA, Rakúsku i na Slovensku. V Detve sa po prvý raz predstavil v roku 1996.

FS Veľká Bukovina

Repašská Huta, Maďarsko

Organizačná vedúca: Csilla Petőfiová
Choreograf: Štefan Kocák, Slovensko
FS bol založený v roku 1953. Súčasní členovia súboru z radov stredoškolskej a vysokoškolskej mládeže sú už vnúťatá prvej generácie tanečníkov a spevákov. Pravidelne vystupuje na národnostných podujatiach v Maďarsku a v ďalších krajinách. Tanečný súbor sprevádza hudobná skupina Svrčkovci z Mihálygerge.

Folklórny súbor Zelený javor

Krempachy, Poľsko
Organizačná a umelecká vedúca: Mária Wneková
FS vznikol v roku 1989. Zakladateľkou je Mária Petrášková-Wneková, ktorá vyhľadala a spracovala veľké množstvo spišských piesní, tancov, ale aj krojov, ktorých pestrosť a rôznorodosť uchvacuje divákov doma i v zahraničí. Súbor má vlastnú asi 60-člennú kapelu.

FS Cerovina

Cerpotok, Rumunsko
Organizačný vedúci: Adrian Miroslav Merka
Choreograf: Anna Turonová
FS z obce Cerpotok v bihorskej oblasti pôsobí pri Demokratickom zväze Slovákov a Čechov v Rumunsku. Členmi súboru sú študenti stredných škôl, ktorí vo svojom repertoári uprednostňujú pôvodné slovenské spevy a tance z Bihoru.

FS Tatra Slovak Dancers

Milwaukee, Wisconsin, USA
Organizačná vedúca: Margie Chepp
Choreograf: Michaela Karaffová
FS vznikol v máji 1972 ako nezávislá amatérska tanečná skupina s cieľom prezentovať slovenské ľudové tradície. Členmi súboru sú potomkovia Slovákov z druhej až štvrtej generácie.

Garant: Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí
Námet, scenár, príprava, réžia: Ľubomír Macek
Asistentka réžie: Elvíra Hrbíková
Odborná spolupráca: Ľubica Bartalská
Slovom sprevádza: Jana Mečiarová
Organizačný štáb: Ľubica Bartalská, Božena Malíková, Stanislava Luptáková, Tibor Klinec

Má tanečnú, hudobnú a spevácku skupinu. V Detve vystúpil po prvý raz v roku 1993.

FS Petrovska družina

Báčsky Petrovec, Srbsko
Organizačná vedúca: Kvetoslava Benková
Choreograf: Tatiana Kriváková-Amidžičová
FS dlhé roky pôsobil pri Kultúrno-umeleckom spolku v Báčskom Petrovci pod rôznymi názvami, od roku 2002 ako Petrovska družina. V súbore je detská a stredná tanečná, spevácka a hudobná skupina. Získal viaceré ocenenia na slovenských festivaloch v Srbsku.

Tanečný súbor Turianska dolina

Turia Remety, Ukrajina
Organizačný a umelecký vedúci: Ivan Pasteliak
FS účinkuje od roku 2000, má okolo 40 členov v dvoch vekových skupinách od 12 do 18 rokov. Vystupuje na kultúrnych podujatiach Matice slovenskej na Zakarpatsku, národnostných festivaloch v Ukrajine a na festivaloch na Slovensku. V Detve sa prvýkrát predstavil v roku 2004.

FS Karpaty

Londýn, Veľká Británie
Organizačná vedúca: Jozefína Kovačíková
Choreograf: Zuzana Horáčková
FS vznikol v roku 2003. Názov súboru bol ovplyvnený jeho zostavou, keďže členovia súboru pochádzajú z karpatských oblastí Slovenska, Čiech, Poľska a Rumunska. Súbor má tri samostatné zložky: tanečnú, spevácku a hudobnú. Okrem vystúpení organizuje výchovné koncerty pre študentov a tanečné školy v Londýne a okolí. Väčšina členov pôsobila pred príchodom do Anglicka vo folklórnych súboroch krajín, odkiaľ pochádzajú. V Detve vystúpili po prvý raz.

Snemovanie v našich organizáciách

Rok 2007 sa niesol v znamení rokovania najvyšších orgánov spolkov, zväzov a združení. Vzišli z nich noví alebo staronoví predsedovia, ktorých vám predstavujeme.

MAĎARSKO

V komunálnych voľbách v októbri 2006 si Slováci v Maďarsku zvolili 116 miestnych menšinových samospráv. Bol to prvý krok k tomu, aby ich elektori pristúpili k urnám 4. marca 2007 a dali svoje hlasy kandidátom do piatich župných slovenských samospráv, Slovenskej samosprávy v Budapešti a do Celostátnej slovenskej samosprávy (CSS), ktorá je najvýznamnejšou organizáciou slovenskej menšiny v Maďarsku. K jej najdôležitejším funkciám patrí národnopolitická činnosť, je partnerom vládnych orgánov, parlamentných výborov, politických strán i historických cirkví. Môže sa vyjadrovať k otázkam týkajúcim sa postavenia národnostného obyvateľstva, iniciovať opatrenia, ba i zrušenia opatrení, ktoré porušujú národnostné práva. Má v kompetencii aj zriaďovanie a prevádzku celoštátnych kultúrnych a školských inštitúcií, ktorých je v súčasnosti deväť.

Najvyšší volený orgán Slovákov v Maďarsku sa zišiel na ustanovujúcom zhromaždení 19. marca, aby si zvolil riadiace orgány. 39-členné valné zhromaždenie sa konalo v napätej atmosfére. Voľby predsedu, podpredsedu a výborov CSS sa napokon opakovali 25. apríla a valné zhromaždenie opätovne potvrdilo vo funkcii predsedu Jána Fuzika, novinára, dokumentaristu, režiséra, politika, krajského pracovníka a organizátora. Funkcie predsedu sa ujal už po tretí raz. Narodil sa 10. októbra 1957 v Slovákmi obývanom pilišskom regióne Maďarska, v obci Kestűc (Keszűtőc), maturoval v Budapešti a novinársky diplom získal na Katedre žurnalistiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Podieľal sa na národnostnom vysielaní Maďarskej televízie. V Regionálnom štúdiu v Segedíne pôsobil šesťnásť rokov, počas ktorých pripravil pre vysielanie slovenskej relácie Naša obrazovka, neskôr Domovina príspevky bezmála zo všetkých vyše sto Slováckmi obývaných osád v Maďarsku, nakrúcal i na Slovensku a medzi krajinami v mnohých krajinách.

NEMECKO

Slovensko-nemecký kultúrny klub v Mníchove mal členskú schôdzu 16. 7. 2007. Na zasadnutí odstúpil jeho dovtedajší predseda pán Viktor Magdolen a novou predsedníčkou klubu sa stala Ing. Viera Vavrová. Jej cieľom je i naďalej organizovať kultúrno-spoločenské podujatia smerované k prehlbovaniu národnej, kultúrnej a religióznej tolerancie. Formou prednášok, sympózií, koncertov a výstav chce podporovať povedomie Slovákov žijúcich v Nemecku a prezentovať i propagovať slovenskú národnú kultúru. Ing. Viera Vavrová sa narodila v Bratislave, kde v roku 1979 ukončila Vysokú školu ekonomickú.

V Mníchove žije už 17 rokov. Od roku 2006 sa venuje práci s deťmi vo folklórnom súbore Sedmokrásy pri Slovenskej katolíckej misii v Mníchove. K jej činnosti s deťmi sa čoskoro pridali aj kultúrne aktivity pre dospelých v slovenskej komunite. Tohto roku pripravili 1. májales zahraničných Slovákov s folklórnou tematikou. Pani Vavrová si okrem iného zaumienila spracovať kroniku klubu od jeho počiatku dodnes.

NÓRSKO

Oficiálne údaje uvádzajú, že v Nórsku žije len 600 Slovákov, ale odhad viacerých krajanov sa približuje k číslu 2000. Tento údaj podporuje aj skutočnosť, že v hlavnom meste krajiny fjordov sídlia až dve krajské organizácie.

Od roku 1993 sa Slováci združujú v Nórsko-slovenskom spolku. Sústreďujú sa predovšetkým na zachovanie slovenskej identity starousedlíkov a na organizovanie spoločenských a kultúrnych podujatí. Posledná migračná vlna Slovákov do Nórska priniesla pre vedenie spolku novú výzvu. Spolok sa postupne zväčšoval, omladzoval, vytvárali sa nové väzby na domovinu a prehlbila sa rozmanitosť záujmov členov. Myšlienku spojenia jestvujúceho a stále aktuálneho a priateľského s novým smerovaním uplatnili členovia spolku pri voľbe vedenia, do ktorého zvolili dlhoročnú predsedníčku pani Noriku Koleničovou a členku vedenia Magdalénu Saethre. Vedenie doplnili dve mladé členky Beäta Bendiková a Anna Haugseth.

Predsedačkou sa stala dvadsaťdvaročná Zuzana Weiterschutz. Žije v Nórsku šesť rokov. Vyštudovala jazyky západnej Európy na Univerzite v Osle a venuje sa prekladateľstvu. Vo vedení spolku pracuje dva roky. Novozvolené vedenie Nórsko-slovenského spolku si na výročnej členskej schôdzi 4. mája 2007 dalo za cieľ rozšírovať členskú základňu najmä o mladých ľudí a obohacovať činnosť o nové formy, predovšetkým o prezentáciu Slovenska v Nórsku, chce tiež vniesť flexibilitu do organizačnej štruktúry spolku. Nový trend sa iste prejaví aj na bulletinu miniBudzogáň, ktorý vychádza už 13 rokov aj na internetovej stránke www.slovakia.no.

RUMUNSKO

Slovenskú menšinu v Rumunsku zastupuje ústredná organizácia Demokratický zväz Slovákov a Čechov v Rumunsku (DZSČR), ktorý vznikol v r. 1990. V apríli 2007 sa uskutočnil už V. zjazd. Schválil správu o bohatej činnosti v oblasti školstva, médií, v oblasti zachovávaní kultúrneho dedičstva, vedeckého výskumu, profesionálnej kultúry i v kul-

túrno-osvetovej práci. Počet Slovákov žijúcich v Rumunsku sa odhaduje na 18 000 a z nich viac ako tretina je organizovaná v niektorých z 63 miestnych organizácií DZSČR v bihorskej, banátskej a aradskej oblasti. DZSČR sa môže pochváliť aj prvou samostatnou kandidátkou vo voľbách do miestnych rád (samospráv), ako aj vysokou aktivitou volených zástupcov v Dolnej komore rumunského parlamentu, ktorými boli postupne v rokoch 2003 – 2004 Ana Florea a jej nástupca Adrian Miroslav Merka. Zjazd sa sústredil najmä na vypracovanie stratégie a programu zväzu na ďalšie štyri roky. V kapitole Kultúra rezonovalo motivovanie a zapájanie mládeže do kultúrnych aktivít, stimulovanie súčasnej generácie spisovateľov, podpora vedeckého výskumu, folklóru, ale i prehlbovanie mediálnej politiky. V oblasti národnostného školstva strategický význam získalo zvyšovanie počtu žiakov v slovenských školách, prehlbenie kvality výučby, ale i pomoc žiakom zo sociálne slabších rodín. V dokumente svoje významné miesto zaujali aj slovenské cirkvi, ktoré sú charakterizované ako významná zložka zachovania osobnej, sociálnej a národnej identity. Delegáti zjazdu zvolili 83-členný koordinačný výbor a 11-členné predsedníctvo.

Novým predsedom sa stal Adrian Miroslav Merka. Narodil sa 6. júna 1976 v slovenskej obci Alešd v Bihorskej oblasti. Vyštudoval odbor telesnej výchovy a športu na Fakulte telesnej výchovy a športu v Oradei. Pôsobil na Teoretickom lýceu Jozefa Kozáčeka v Bodonoši s vyučovacím jazykom slovenským ako pedagóg, neskôr ako riaditeľ. Zároveň bol činný v miestnej a oblastnej organizácii DZSČR a pôsobil aj ako manažér slovenského folklórneho súboru Cerovina. V parlamentných voľbách v roku 2004 bol zvolený ako kandidát zväzu za poslancu Dolnej komory rumunského parlamentu a je tiež členom delegácie rumunského parlamentu v StredoEurópskej iniciatíve.

ŠVAJČIARSKO

V Združení Slovákov vo Švajčiarsku sa v súlade so stanovami konala voľba predsedu, členov výboru, náhradného člena výboru, predsedu Kontrolnej a zmiarovacej komisie, ako i jej člena a náhradného člena.

Združenie má 556 členov. Počas viac ako 38-ročného jestvovania sa na čele združenia vystriedalo 8 predsedov. Generálne zhromaždenie zvolilo za predsedu Ing. Bohumila Štastného, ktorý vo funkcii vystriedal pani Margitu Truskovú. Pán Štastný doteraz zaujímal v združení viaceré popredné funkcie, bol aj predsedom, posledných 10 rokov podpredsom a súčasne šéfredaktorom spolkového časopisu Slovenské zvesti. Z jeho iniciatívy sa realizovali mnohé úspešné krajské podujatia. Pričinil sa aj o obnovenie osláv štátneho sviatku sv. Cyrila a Metoda 5. júla na Devíne.

Leto, škola, novinári...

Od 12. do 18. 8. 2007 sa o nich starali pracovníci ÚSZZ a lektori Katedry žurnalistiky FFUK v Bratislave. Povzbudivé slová podpredsedu vlády Dušana Čaploviča, ktorý študentov privítal, zapadli ako kamienky do mozaiky, budovanej novinárskou tvorbou, živenej výberom problematiky z teórie o masovej komunikácii: „... buďte vždy pripravení vyberať pre vašu prácu tie najpestrejšie a najaktuálnejšie udalosti zo života spoločnosti tak, aby ste podávali pravdivý obraz o nej a o jej súčasnosti! Vždy myslite na toho, pre koho tvoríte, na toho, o kom píšete, a na vaše dobré meno. Nech je za vami jasná stopa vyhlbená statočnou prácou v novinách, rozhlase i televízii a pravý obraz Slovenska i vašej vlasti, z ktorej ste sem prišli!“ Na slávnostnom otvorení študentov pozdravila aj predsedníčka ÚSZZ Vilma Prívarová. Trinásť účastníkov zo siedmich krajín (Maďarsko, Ukrajina, Srbsko, Chorvátsko, Rumunsko, Česko a Veľká Británia) malo pestrý pracovný týždeň. Dozvedeli sa od docenta Ľuboša Šefčáka fakty o mediálnom systéme Slovenska a o problematike etiky novinárstva v každodennej praxi. Profesor Andrej Tušer s nimi prebral zásady tvorby spravodajstva a zasvätil ich do umenia kvalitného výberu titulkov. Docent Ján Sand im zasa pootvoril dvere do zásad redigovania a zadal praktické úlohy. Navštívili Tlačovú agentúru Slovenskej republiky, Slovenskú televíziu a v besede s rozhlasovým publicistom Michalom Tvarožkom prenikli do neľahkého procesu rozhlasovej práce. Zaujímavým pre našich krajanov bolo aj stretnutie s predstaviteľmi vydavateľstva Astor Slovakia, ktoré edituje časopis *Slovenské zahraničie*. Osobitosti informačného veku a budúcnosť tohto procesu im predstavil PhDr. Peter Valček, PhD. Nasledovali hodiny

Už po piaty raz sa stretli v Bratislave mladí zahraniční Slováci na Letnej škole žurnalistiky.

vlastnej tvorby a prednáška z „desktop publishingu“ – tvorby textov najmodernejšou elektronickou technikou. Účastníkov letnej školy s jej zásadami oboznámil docent Jozef Vatrál. Na konci kurzu zhotovili metódou interview s vlastnými zážitkami „minialmanach“ svojich názorov na novinárstvo a spoločnosť. ALMANACH 2007 sa stal zrkadlom ich názorov a pocitov. Poučná bola aj exkurzia do Univerzitnej knižnice. Mladých novinárov upútal neformálnym výkladom riaditeľ úseku knižných činností PhDr. Dušan Lechner. Poskytol im nevšedné informácie o histórii protagonistov našej najstaršej univerzitnej bibliotéky. PhDr. Zuzana Krútká, predsedníčka Slovenského syndikátu novinárov, sa v živnej besede s účastníkmi letnej školy sústredila na najaktuálnejšie problémy stavovského života organizácie a na neustály zápas prebiehajúci v spoločnosti medzi decíznymi štruktúrami a masovými médiami. Otázky našich krajanov len potvrdili, že inak to nie je ani v ich vlasti... Na konci kurzu získalo trinásť absolventiek a absolventov Letnej školy žurnalistiky osvedčenie o úspešnom absolvovaní prednášok a seminárov. Vladimír Dobřík, šéfredaktor časopisu *Slovenské zahraničie*, blahoželal mladým novinárom a vyslovil nádej, že bude možné pokračovať v organizovaní Letnej školy žurnalistiky aj na budúci rok. Docent Jozef Vatrál, vedúci Katedry žurnalistiky FF UK, sa pridal ku gratulácii návrhom spropagovať doma vo všetkých siedmich krajinách toto podujatie tak, aby sa čo najviac mladých novinárov spoza našich hraníc mohlo stretnúť s tvorivou prácou vo vlasti svojich predkov. Veríme všetci, že sa to podarí – absolventi letnej školy si vymenili svoje elektronické adresy a sú k dispozícii aj na katedre i v Úrade pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Úspešná spolupráca sa už rozbieha – držíme jej palce!

1. Dušan Čaplovič a Vilma Prívarová s účastníkmi kurzu a ich pedagógmi
2. Zo záverečného odovzdávania certifikátov
3. Na návšteve v múzeu

Putovanie za poznáním

Pod záštitou ÚSZZ sa 3. – 12. 7. 2007 uskutočnil 18. ročník poznávacieho tábora pre stredoškolákov.

Vyššie tridsať účastníkov tábora sa najskôr stretlo v priestoroch ÚSZZ v Bratislave, kde ich pozdravila jeho predsedníčka Vilma Prívarová. Potom odcestovali do rekreačného zariadenia Poniklec v Hronci. Na druhý deň navštívili Banskú Bystricu a jej Literárne a hudobné múzeum, kde si prezreli autografy literárnych a hudobných diel, rukopisy známych autorov, ako aj slovenské ľudové hudobné nástroje. Počas ďalších dní cestovali Čiernohronskou železničkou z Hronca do Čierneho Balogu a do skanzenu Vydrovo, navštívili Bystriansku jaskyňu a Horehronské múzeum v Brezne. Boli v Hornej Lehote, rodisku básnika štúrovskej generácie Sama Chalupku. Prezreli si jeho rodný dom a evanjelický kostol. Neobišli ani básnikov hrob, na ktorom sú vyryté známe verše: „Pravde žil som, krivdu bil som, verne národ svoj ľúbil som.“ Mladí krajanovia strávili jeden deň na Folklórnych slávnostiach pod Poľanou na Detve, konkrétne na vystúpení folklórnych súborov Slovákov žijúcich v zahraničí – Krajská nedeľa. Po týždni ich čakala rozlúčka s Hroncom. Z Hronca ich cesta

zaviedla na Bojnický zámok, ktorý koncom 13. storočia vlastnil Matúš Čák Trenčiansky, neskôr gróf Ján Pálfi. Po Bojniciach účastníci tábora pobudli opäť v hlavnom meste Slovenska. V Bratislave navštívili Starú radnicu, Michalskú bránu, Františkánske námestie, Primaciálny palác, prešli aj korunnovačnú cestu, ktorá je označená mosadznými podkovičkami. Cestou na Bratislavský hrad sa zastavili aj v Dóme sv. Martina. Z Bratislavského hradu sa im naskytl jedinečný pohľad na Staré mesto, ale aj na mohutné vody Dunaja. Podvečer besedovali so spisovateľom Ladislavom Ťažkým. Hovoril s nimi o svojej literárnej tvorbe, porozprával im o svojom detstve, mladosti a nevynechal ani zážitky z druhej svetovej vojny. V posledný deň navštívili hrad Devín a stretli sa so zakladateľom Čitateľského tábora docentom Eugenom Meššom. Po tomto stretnutí nasledovala slávnostná rozlúčková večera, na ktorej sa zúčastnil podpredseda vlády SR Dušan Čaplovič, predsedníčka ÚSZZ Vilma Prívarová a predseda Svetového združenia Slovákov v zahraničí Vladimír Skalský.

1. Rodný dom Sama Chalupku
2. Pri hrobe štúrovskeho básnika
3. Cestou do Čierneho Balogu

Tam, kde vyviera bystrá vetva Váhu pod mohutnými horami, kde nad obydliami ľudí čnejú pyšné stredoveké múry starých hradov, a tam, kde sa človek nebadane previazal s prírodou, nájdete kraj príznačný hrdosťou na svoju minulosť i súčasné vlastenecké cítenie. Jednou vetvou: Vitajte v Žilinskom kraji!

TAM, KDE SÚ TRADÍCIE DOMA

Žilinský kraj

Žilinský samosprávny kraj sa rozkladá na časti územia historickej Trenčianskej stolice, Kysúc a na území historickej Liptovskej, Turčianskej a Oravskej stolice. V histórii má oporu aj súčasný erb kraja, ktorý má štyri polia. V prvom je dvojitý kríž s koreňmi z erbu Žiliny, pochádzajúceho z 13. storočia. Zlatý dvojkriž je sprevádzaný dvoma jedľovými vetvičkami. Tento motív je aj v najstaršej pečati Čadce z roku 1734 – a v krajskom erbe sa stal zástupcom regiónu Kysúc. Druhé, modré pole so strieborným smrekom a korunkou vychádza z erbu Liptovskej stolice z roku 1680. V treťom poli zastupujú tri zlaté ruže Turiec. Zlatý medveď v striebornej zbroji vo štvrtom poli je heraldický motív erbu Oravskej stolice z roku 1669.

Budatínsky zámok

Prezident SR Ivan Gašparovič a predseda ZSK Juraj Blanár pri návšteve drotárskej expozície na Budatínskome zámku

Územie Žilinského kraja tvorí päť regiónov: Horné Považie, Kysuce, Turiec, Orava a Liptov so svojimi charakteristickými špecialitami. Krajom sa vinú dolné nivy vodných tokov Váhu, Kysuce, Turca a Oravy, úrodné a lesné územie sa vlní až po neosídlené vysokohorské hrebeňové pásma Vysokých a Nízkyh Tatier, Chočských vrchov, Veľkej a Malej Fatry, Javorníkov a Strážovských vrchov. Kolorit krajiny dotvárajú tradičné dedinky s typickou ľudovou architektúrou, mestá s osobitou atmosférou, inštitúcie, ustanovizne či pamiatky, ktorých minulosť písali Slováci. Na území Žilinského kraja sa vyskytujú aj viaceré rarity a zvláštnosti, ktoré nenájdete v inom kraji.

NAJ ŽILINSKÉHO KRAJA

NAJväčšia drotárska expozícia „Drotárstvo“ sa nachádza v správe Považského múzea v Žiline, v priestoroch Budatínskoho zámku. Ide o jedinú a najväčšiu špecializovanú expozíciu svojho druhu na svete. Zahŕňa viac ako 350 zbierkových predmetov vyrobených z drôtu.

NAJstaršia a najväčšia celonárodná kultúrna ustanovizeň Slovákov – Matica slovenská so sídlom v Martine (1863 – 1875, v r. 1919 znovu obnovená). V dňoch 6. – 7. júna 1861 sa v Martine stretlo zhromaždenie aktivistov z rôznych častí Slovenska a prijalo odvážny dokument Memorandum slovenského národa. Jednou z jeho požiadaviek bolo založenie celonárodnej kultúrnej ustanovizne. Roku 1863 bola v Martine založená Matica slovenská. V 19. storočí jestvovala Matica iba 12 rokov, ale to obdobie premenilo mesto Martin na centrum intelektuálov. Matica založila prvú národnú knižnicu, vydávala odborné publikácie a monografie. Žiaľbohu, obdobie maďarizácie na Slovensku spôsobilo, že v roku 1875 uhorská vláda Maticu slovenskú násilne zatvorila. Svoju činnosť opäť obnovila po páde Habsburgovcov v roku 1919. Najväčší rozmach v takmer 150-ročnej histórii Matica slovenská zaznamenala v 30. – 40. rokoch 20. storočia, keď sa okolo nej sformoval jedinečný kruh vzdelancov, literátov i manažérov na čele s Jozefom Cigerom Hronským. Revolučné zmeny v roku 1989 umožnili Matici slovenskej vrátiť sa k spolkovému usporiadaniu a obnoviť pôvodný rozsah činnosti.

Žilina je prvým mestom na Slovensku, v ktorom mali Slováci svoje zastúpenie. Privilégiom Ludovíta I. z roku 1381 bolo v správnych mestských orgánoch priamo nariadované paritné zastúpenie Slovákov a Nemcov. Raritou je tiež tzv. Žilinská kniha z roku 1378 (*pozri Kalendárrium na str. 20 – 21*) a jej preklad z roku 1473. Ide o najstaršiu právnu pamiatku – súbor mestských právnych zvyklostí, ktorými sa riadili mestá na severozápadnom Slovensku.

NAJstarší festival neprofesionálneho divadla v Európe sa pod názvom *Scénická žatva* koná v Martine. Festival sa vyvinul z martinských augustových kultúrnych slávností a v roku 1923 sa osamostatnil. *Scénická žatva* je vrcholným podujatím a celoštátnou prehliadkou neprofesionálneho divadelníctva na Slovensku.

NAJdlhšia rieka na Slovensku je Váh. Vzniká sútokom Čierneho a Bieleho Váhu, prameniacich v tatranskej oblasti. Váh je dlhý 403 kilometrov a prekonáva výškový rozdiel okolo 900 metrov. Svoju púť končí v Dunaji, do ktorého sa vlieva v meste Komárno. Názov Váh pochádza z latinského slova „vagus“ – bludný, túlavý.

NAJstaršia celoslovenská literárna súťaž v próze nesie názov Jašíkove Kysuce. Ide o súťaž mladých prozaikov, ktorí ešte svoju tvorbu knižne nepublikovali. Vznikla v roku 1969. Organizátormi tohtoročných Jašíkových Kysúc sú: Kysucká knižnica v Čadci, Spolok slovenských spisovateľov, Literárny fond Slovenskej republiky a Kysucká kultúrna nadácia.

NAJstaršia verejná knižnica na Slovensku je Knižnica Gašpara Fejérpatakyho-Belopotockého v Liptovskom Mikuláši. Vznikla 1. novembra 1829, keď Gašpar Fejérpataky-Belopotocký, významná osobnosť slovenského národnokultúrneho diania, založil v Liptovskom Sv. Mikuláši prvú verejnú knižnicu na Slovensku pod názvom Slovenská požičiavacia bibliotéka. Pri jej založení mal na mysli inštitúciu výchovno-vzdelávaciu, čo vyplývalo aj z jeho presvedčenia, že sila národa je vo vzdelanosti. Knihu pokladal za najdôležitejší prostriedok vzdelávania.

NAJstaršia súťaž v umeleckom prednese – Hviezdoslav Kubín – sa koná v Dolnom Kubíne. Táto celoštátna súťažná prehliadka v umeleckom prednese poézie a prózy a v tvorbe divadiel poézie detí, mládeže a dospelých bola založená v roku 1954.

NAJväčší drevený kostol v Európe sa nachádza za obcou Svätý Kríž, neďaleko vodnej nádrže Liptovská Mara. Tento drevený artikulárny kostol bol do katastra obce Svätý Kríž prenesený počas výstavby Liptovskej Mary zo zatopenej obce Paludza. Prvý drevený evanjelický kostol v obci Paludza bol vystavaný v roku 1693 po Šopronskom krajskom sneme, na ktorom bolo prijatých 82 článkov – artikulov, keď cisár Leopold povolil protestantom stavať drevené kostoly. Do dnešnej podoby kostol prestaval tesársky majster Jozef Lang, ktorý nevedel čítať ani písať, bez projektov za 8 mesiacov v roku 1774. V interiéri je barokový oltár, kazateľnica, kamenná krstiteľnica, maľby s biblickými výjavmi, lustre z benátskeho skla a organ.

NAJväčšie kamenné gule sa volajú Megoňky, ide o svetovú prírodnú raritu. Nachádzajú sa v Čadčianskom okrese, v obci Milošová. Ich veľkosť sa pohybuje od 0,3 m do 2,6 m.

NAJväčší drevený betlehem – unikátne svetové rezbárske dielo ľudového umelca a rezbára Jozefa Pekaru. Nachádza sa vedľa Baziliky narodenia Panny Márie v Rajeckej Lesnej, je 8,5 m dlhý, 2,5 m široký a 3 m vysoký, obsahuje viac ako 170 postáv v pohybe.

www.regionzilina.sk

Hrad Strečno

Drotár pustovník

Čičmany

Oravský hrad

Voňavé vinobranie

Slovensko je najsevernejšou oblasťou Európy, známe bohatou tradíciou pestovania viniča. Vinohradnícke oblasti – Malokarpatská, Južnoslovenská, Nitrianska, Stredoslovenská, Východoslovenská a Tokajská – sa rozprestierajú na celom území Slovenska od západu na východ. Na jeseň badáme vo vinohradníckych regiónoch návrat k starým tradíciám a aj snahu o podporu turizmu formami viažucimi sa k tradičnému vinohradníctvu.

Zber hrozna, vinobranie, sa začína koncom septembra a podľa počasia trvá až do konca októbra, niekedy aj dlhšie. Výsledkom výsadby, ošetrovania, okopávania, hnojenia, zberu, lisovania, dozrievania je nevšedne vyrovnaná a lahodná chuť mladého vína. Práca vinohradníkov, úrodná pôda a sila slnka dodávajú slovenským vínam nenapodobiteľnú chuť, vôňu i farbu, ušľachtilú a atraktívnu podobu. Kedysi boli oberočkové slávnosti oslavou úrody a vzdávania vďaky za hojné dary matke prírode. Nie nadarmo je tento lahodný nektár pre svoje vlastnosti dodnes nazývaný „nápojom bohov“.

SLOVENSKÉ VÍNNE CESTY

Slovensko patrí oddávna medzi vinárske krajiny a jeho vína i vinohradnícke oblasti priťahujú pozornosť návštevníkov aj dnes. Od polovice 90. rokov minulého storočia sa vo vinohradníckych regiónoch postupne tvoria vínne cesty, ktoré využívajú prírodné danosti vinohradníckej krajiny, vína ako jedinečného nápoja a miestnej gastronómie na vytvorenie cieľených ciest pre návštevníkov.

MALOKARPATSKÁ VÍNNA CESTA

Malokarpatský región tvorí podhorská oblasť miest a mestečiek juhovýchodnej časti pohoria Malých Karpát – od predmestí Bratislavy až po Smolenice. Patria k nemu aj obce priľahlej časti Podunajskej nížiny. Život je tu celkom sústredený na víno. Stráne Malých Karpát boli oddávna osadené viničom. Rozvíjali sa remeslá, ktoré pomáhali víno uchovávať, šľachtiť i kultivovane piť. Prekvital obchod s vínom a mestečká Pezinok, Modra a Svätý Jur boli začiatkom 17. storočia povýšené na slobodné kráľovské mestá. Práve na tieto tradície nadväzuje Malokarpatská vínna cesta. Región ponúka mnohé možnosti letnej a zimnej turistiky, športov, cykloturistiky. Počas celého roka sú v obciach a mestách ako Rača, Limbach, Pezinok,

Viničné, Svätý Jur, Chorvátsky Grob, Slovenský Grob, Budmerice, Častá, Vištuk až po Suchú nad Parnou, Báhoň, Čataj, Jabloniec, Trnavu či Smolenice otvorené vínne pivnice a vinotéky, kde sa môžete oboznámiť s pestovaním a spracovaním viniča v tomto regióne. Malokarpatská oblasť je na jeseň najkrajšia. Očakáva plody celoročnej práce a víta turistov, ktorí hľadajú zážitky založené na ochutnávke miestnych vín a špecialít. Výlety do malokarpatských mestečiek a posedenia pod viechou alebo v štýlovej vinárni sa stávajú čoraz viac obľúbenejšie. História pestovania a spracovania hrozna každoročne oživa na festivale oberočiek a vinobrania. www.mvc.sk

VÍNNA CESTA ZÁHORIE

História vinohradníctva sa na Záhorí traduje už od čias rímskeho cisára Marka Aurélia Proba. Jeho légie v treťom storočí vysádzali vinič v okolí Devína, Bratislavy a Stupavy. Následne sa pestovanie viniča rozšírilo. Skalická frankovka sa stala obľúbenou značkou mnohých znalcov vín. Vinohradníctvo sa v oblasti Chvojnickej pahorkatiny prenieslo aj do obecných pečatí obcí: Častkov, Koválov, Kunov, Petrova Ves, Prietržka, Radimov, Rohov, Smrdáky, Vrádište. Vinohradníci mali aj svoj cech a tak pri prechádzkach v okolí Skalice, Senice aj Malaciek uvidíte kostolíky a cechové oltáre sv. Urbana – ten bol ich patrónom.

Vínna cesta Záhorie spája 42 producentov vína v najzápadnejšej časti Slovenska. Prezentuje vinárstvo, vinohradníctvo, ľudové remeslá a vidiecku turistiku. Tunajší vinári dorábajú kvalitné vína podľa predpisov a dodávajú ich do reštaurácií, vinárni alebo ho spolu s miestnymi špecialitami ponúkajú v štýlových vinárničkách. Na Záhorí nájdete veľa ľudí, ktorí sú nadšení a odborne zdatní, ale vinohradníctvo a vinárstvo robia len v malom, zo záľuby a víno produkujú len pre vlastné potreby rodiny a svojich najbližších. www.vcz.sk

NITRIANSKA KRÁĽOVSKÁ VÍNNA CESTA

Rozprestiera sa na území štyroch krajov. Tvoria ju štyri vetvy – Hornonitrianska, Tekovská, Južnoslovenská a Považská, ktoré sa stretávajú v starobylej Nitre. Najstaršie vinice na tomto území zakladali kultúrne vyspelí Kelti a neskôr Rimania. Milovník vína rímsky cisár Markus Aurélius Probus (276 – 282 n. l.) prikázal svojim posádkam, aby zakladali na vhodných miestach vinohrady. Pestovanie viniča a výrobu vína od nich prebrali starí Slováci. Rozvoj kresťanstva ešte viac posilnil formovanie vinohradníctva a vinárstva, keď po postavení Pribinovohto kostola v Nitre v roku 828 – 830 sa víno stalo liturgickým nápojom. Vyžadovala sa jeho vysoká kvalita a čistota.

Už v 9. storočí benediktínski mnísi z kláštora svätého Hypolita pod Zoborom založili slávu zoborských vín, čo potvrdzuje aj latinský výrok Alexandra Lombardiniho „vinum zoborense est decus et gloria mensae“ – sláva ti, víno zoborské, ktoré nás už vyše tisícročia sprevádzaš. Si inšpiráciou umelcov, učencov, básnikov, si potešením, povzbudením i osviežením všetkých svojich čitateľov.

Chutné vína tejto oblasti boli žiadané na mnohých panovníckych a kniežacích dvoroch. Poznali ich v Prahe, Viedni, Krakove, Stoličnom Belehrade, Budapešti, Kyjeve i v Londýne. Najlepšie biele muštové odrody pestované v tejto oblasti sú Rulandské biele, Rulandské sivé, Chardonnay, Sauvignon, Feteasca regala, z modrých odrôd je to Cabernet Sauvignon a Frankovka modrá. Tramín červený, Veltlínske zelené, Müller Thurgau a Svätovavrinské dopĺňajú sortiment pestovaných odrôd. www.nkvc.sk

TOKAJSKÁ VÍNNA CESTA

História Tokajskej oblasti siaha do 3. – 4. storočia nášho letopočtu. Po zničení vinohradov tatárskymi vpádmi zabezpečil obnovu tokajských viníc uhorský kráľ Belo IV. O rozvoj vino-

hradníctva sa v 17. a 18. storočí v slovenskej časti Tokajskej oblasti zaslúžili kráľovské mestá horného Uhorska – Prešov, Bardejov, Levoča, Košice a Kežmarok, ktoré mali v Tokajskej oblasti vlastné aj prenajaté vinice. Zo starých daňových kníh Levoče sa dozvedáme, že vlastníkom časti tokajských viníc bol aj Majster Pavol z Levoče, známy svojím rezbárskym dielom. Vyhľadávaným artiklom bolo v tom čase tokajské víno v Poľsku. Jeho pravosť označovalo pomenovanie „samorodný“. Najväčšiu slávu a obdiv získalo tokajské víno na francúzskom kráľovskom dvore za panovania Ľudovíta XIV. Z tohto obdobia pochádza slávny výrok: „Vinum regum – rex vinorum“, teda „víno kráľov – kráľ vín“.

Kvalita a výnimočnosť tokajských vín je daná prírodnými a klimatickými podmienkami, pestovanými odrodami, schopnými ušľachtileho prezrievania a tvorby cibéb, osobitnou technológiou spracovania a jedinečnou formou skladovania i dlhoročného dozrievania vína. Tokajské víno je fenomén, a ako napísal *Wine Spectator* – je to posledný nevybrúsený diamant z veľkých vín našej planéty. Charakter tokajských vín tvoria tri základné odrody: Furmint, Lipovina a Muškát žltý, ktoré v priebehu dlhej a teplej jesene vytvárajú za pomoci ušľachtilej plesne *Botrytis cinerea* cibéby – hrozienka.

Tokajská vínna cesta s výmerou 998 ha je najmenšou vinohradníckou oblasťou Slovenska. Tvorí ju 7 obcí Trebišovského okresu: Bara, Čerhov, Černocho, Malá Trňa, Slovenské Nové Mesto, Veľká Trňa a Viničky.

V súčasnosti sa v slovenskej časti Tokajskej vinohradníckej oblasti produkujú vína odrodové – Furmint, Lipovina, Muškát žltý, vína suché – Omšové, Tokajské samorodné suché a vína sladké – Tokajské samorodné sladké, Tokajský výber 2 až 6-putňový. www.tokaj-vino.sk, www.vino-tokaj.sk, www.ostrozovic.sk, www.kniznicatv.sk

MALÁ ANKETA O VÍNE:

1. Koľko litrov vína vypije ročne priemerný Slovák? Odpoveď: 9,5 – 10,3 l, aj keď sa uvádza, že v roku 2004 to bolo až 22 l (viac ako Česi – 17,5 l).
2. Ktoré informácie musia byť uvedené na fľaši akostného odrodového vína? Odpoveď: ročník, odroda a vinohradnícka oblasť, v ktorej sa hrozno vypievalo.
3. Koľkopuťňové tokajské vína poznáme? Odpoveď: 2 až 6-putňové a 7-putňové sa označuje ako kráľovské víno.
4. Ktorému bohu pripisujú dávne báje objavenie vína? Odpoveď: Bakchus (rímsky) alebo Dionýzos (grécky) bol antický boh úrody a báje mu pripisujú objavenie viniča a vína. Pre Grékov bol bohom vína a neviazanosti, predstavoval intuitívnu, spontánnu stránku bytia.

www.vinko.sk, www.gurmania.sk, www.vino.obnova.sk, www.svatyjur.sk, www.skalica.sk, www.pezinok.sk, www.medovina.sk

Táto inzercia je spolufinancovaná z fondov EÚ

www.slovakiatourism.sk

Pýcha peklom dýcha

Slovo pýcha má v slovenskom jazyku dva základné významy. Prvý z nich sa vzťahuje na osobu alebo vec, na ktorú možno byť právom hrdý, t. j. pyšný. V tomto zmysle je pýchou rodiny nadané, šikovné dieťa, pýchou nejakého mesta môže byť jeho historické jadro či upravené mestské parky a pod. Neprimerané sebaprečenenie, naduté veľikášstvo, nadmerne sebavedomie, márnomyseľnosť, povýšenosť a samolúbosť vystihuje druhý, negatívny význam slova pýcha.

Autor maľby:
Lubomír Kolár

Slovenský frazeologický fond čerpá z biblických prameňov, odráža stáročnú životnú skúsenosť, poznatky, názory, ako aj morálne hodnoty a ľudovú múdrosť slovenského národa. Slovenské príslovia, porekadlá aj ustálené slovné spojenia, ktoré vypovedajú o duševnej i fyzickej stránke pyšného, namysleného človeka, hodnotia preto pýchu ako negatívnu ľudskú vlastnosť. Pyšné, namyslené vystupovanie nebolo však vo všetkých kultúrach pokladané za negatívny prejav ľudského charakteru. Napríklad v starovekom Grécku považovali pýchu za cnosť, pričom pokoru a skromnosť odsudzovali ako povahové vlastnosti slaboduchého alebo neschopného člo-

veka. Kresťanská etika sa dištancovala od gréckeho myslenia v prospech pokory, ktorá sa v kresťanstve vyzdvihuje ako najhodnotnejšia mravná vlastnosť. Pýcha sa pokladá za koreň každého hriechu, interpretuje sa ako priama vzbura proti Bohu, preto vyvoláva jeho hnev a zaslúženú odplatu. Z tejto premisy o pýche ako podstate každého hriechu vychádza aj príslovie s preneseným významom *Pýcha peklom dýcha*. Sväté písmo obsahuje veľa podobenstiev a biblických príbehov, ktoré poukazujú na dôsledky vypínavého, spurného konania. V slovenskej frazeológii existujú príslovia, ktoré sú prekladmi biblických citátov a múdroslovných poučení. Najznámejšie z nich: *Pýcha predchádza pád* (Prís 16, 18), *Kto sa povyšuje, bude ponížený* (Lk 14, 11), ako aj ich domáce, slovenské podoby *Pýcha hladom dýcha*, *Pýcha pred pádom chodí*, *Pýcha pred úpadkom*, *Pýcha nikdy dobrým koncom nedýcha* alebo *Zráža Boh pyšným roh* upozorňujú na skutočnosť, že pyšné, namyslené konanie môže viesť k spoločenskému aj majetkovému úpadku. Varovanie pred povýšeneckým a samolúbym správaním vyjadrujú príslovia: *Nedviňaj vyššie nos ako hlavu*, *Keď si šťastný, nebuď pyšný* alebo *Nepchaj sa dopredu*. Nadčasový charakter majú najmä príslovia, ktoré vyznievajú pred neprimeranými ambíciami alebo dôsledkami straty vysokej funkcie, prípadne vplyvného spoločenského postavenia: *Čo vysoko letí, nízko padá*; *Kto vysoko rúbe, tomu triesky do očí padajú*; *Kto vysoko rúbe, do očí si trúsí*; *Čím vyšší schod, tým ťažší pád*; *Zvysoka pád horší* a i. Na možné verejné odsúdenie, spoločenské zosmiešnenie, resp. potupu pyšného, nadutého človeka sa vzťahujú príslovia: *Pýcha nasleduje na posmech vychodí*, *Za pýchou hanba chodí* alebo *Neveď si pyšno, by ti na hanbu nevyšlo* ap.

V slovenskej frazeológii existuje bohatý inventár porekadiel a úsloví, ktoré hovoria o zovňajšku a vystupovaní pyšného, namysleného človeka: *Hore nos drží*, *Má hore nosom dierky*, *Nadúva sa ako prázdny mech*, *Narástol mu hrebeň/hrebenok*, *Nesie sa/natriasa sa ako holba maku*, *Vysoko hlavu nosí*, *Zvysoka hľadí*, *Z vysokého koňa hovorí*, *Vyššie nosa hubu nosí* atď. V slovenskom frazeologickom fonde sa vyskytujú aj ustálené frazeologické prirovnania, ktoré na základe podobných znakov, resp. vlastností prirovnávajú konanie pyšného, samolúbeho človeka k niektorým príslušníkom živočíšnej ríše, napr.: *napínať sa/nadúvať sa ako žaba v bahne*, *nadúvať sa/nafukovať sa ako moriak*, *vykračovať (pyšne/hrdo) ako kohút/páv*, *nieť sa ako páv/pávica*, *pyšný ako kohút/moriak/páv*. Najfrekvencovanejšie z nich sú prirovnania, ktoré pýchu, resp. pyšného, namysleného človeka stotožňujú s vonkajšími prejavmi a povahovými vlastnosťami páva. Ale páv nebol vždy symbol s negatívnym významom. Napríklad v Indii ho kvôli krásnemu polkruhovitému chvostu pokladali za symbol slnka. Kresťanstvo pôvodne tiež prevzalo z antiky poveru, že pávia krv zaháňa démonov. Páv sa napokon stal stelesnením samolúbsosti, lebo sa „pyšne prechádza a predvádza sám seba, ale keď sa pozrie na svoje nohy, zaškrieka od zlosti, lebo tie sa nehodia k jeho výzoru“. Na tento prejav zranenej pýchy poukazuje slovenské porekadlo *Spustí chvost ako páv, keď sa na nohy pozrie*.

Neprimerané sebaprečenenie a nekritické sebavedomie môžu vyplývať z nedostatku sebareflexie, čoho symptómom sú okrem iného slabé rozumové schopnosti. Tak ako to priamočiaro vyjadrujú príslovia *Niet horšieho, ako človek sprostý a pyšný* alebo *Tí ľudia, čo sa vypínajú, obyčajne prázdne hlavy majú*. Pýcha nie je náhodou na prvom mieste v rebríčku siedmich hlavných hriechov. Ak predsa podľahneme chvíľkovému sebaklamu, *dvihneme sa ako prázdny klas*, *nespraceme sa do vlastnej kože*, *vyrastú nám rožky* a *zazdá sa nám, že čelom dosahujeme* alebo, majme na pamäti, aby pád, ktorý nás dostihne, nebol pritvrdý.

BABINKA, Michal (25. 8. 1927 Padina, Srbsko – 4. 7. 1974 Sremska Kamenica, Srbsko) – básnik, prozaik, literárny kritik, prekladateľ, publicista. Výraznou mierou prispel k modernizácii literatúry pre deti. Ako literárny kritik sledoval najmä literárnu tvorbu Slovákov v Srbsku. Dielo (tvorba pre deti): Na šarkanovom chvoste, Abeceda skáče, Cengáčik na dobré ráno a i.; (básnické zbierky): Bezbožné letá, Priestory, Rozkoš nenávratov a i.

80. výročie narodenia

BAŤO, Jozef (26. 9. 1922 Obyce – 2. 2. 1998 Štvrtok) – kňaz, misionár, pedagóg, prekladateľ. V r. 1951 emigroval do Talianska, v r. 1956 odišiel ako misionár do Uruguaja. V r. 1976 odišiel do Argentíny, kde spravoval farnosť, vyučoval náboženstvo a spolupracoval so slovenskými spolkami.

85. výročie narodenia

BELIANSKY, Ján (17. 9. 1922 Veľký Klíž) – publicista. V r. 1948 emigroval, vo Veľkej Británii založil časopis Vatra, od r. 1952 žije v USA. Vydáva mesačník Slovak Heritage, ako aj publikácie slovenských vedcov v zahraničí. Po r. 1990 inicioval založenie viacerých nadácií na pomoc Slovensku.

85. výročie narodenia

ČAJAK, Ján ml. (18. 7. 1897 Selenča, Srbsko – 3. 7. 1982 Bratislava) – prozaik a redaktor. Učil na gymnáziu v Báčskom Petrovci, v r. 1942 – 1944 pôsobil ako redaktor denníka Slovenská jednota v Budapešti. Od r. 1949 žil v Bratislave. Vo svojej tvorbe sa zamerával na život Slovákov na Dolnej zemi. Dielo (próza): Dumný briežok, romány: Zuzka Turanová, Zypa Cupák, V zajatí na Holíčskom hrade; publicistika: Mračná nad južným Slovenskom, Bučanskí Slováci vo víre vojny.

110. výročie narodenia, 25. výročie úmrtia

ČIPKÁR, Andrej (29. 8. 1932 Hložany, Srbsko) – básnik, prozaik, autor učebníc, prekladateľ. Pôsobil ako učiteľ v Kysáčoch a Kovačici. Dielo: Návrat do neznáma, Svet je na tvári miesta. Autorsky spracoval a vydal učebnice pre srbské, slovenské, maďarské, ruské a rumunské školy.

75. výročie narodenia

DUDOK, Miroslav (31. 7. 1952 Erdevik, Srbsko) – univerzitný profesor, jazykovedec, básnik. Dielo (poézia): Schody do básne, Svetelný korbáč, Pečať, Ruberoid, Posuvná hranica, Krátky dych a i. Je autorom monografie z oblasti textovej lingvistiky Glutinácia textu v slovenčine a srbochorvátčine a práce z dejín spisovnej slovenčiny Vývin slovakistiky. Pôsobil ako profesor na Filozofickej fakulte v Novom Sade, v súčasnosti žije na Slovensku a pracuje v Jazykovednom ústave Ľ. Štúra SAV.

55. výročie narodenia

GREINER, Krištof (21. 8. 1922 Bratislava) – publicista a prekladateľ. V r. 1950 emigroval do NSR. Publikoval v exilovej krajskej a nemeckej tlači, pôsobil ako redaktor Černákovho odkazu, revue Slowakei, Školy slovenčiny. Po r. 1960 bol riaditeľom Ústavu M. Černáka, vedúcim SNR v zahraničí, členom predsedníctva Svetového kongresu Slovákov.

85. výročie narodenia

MICHALOVIČ, František (18. 7. 1927 Jablonové) – pedagóg a publicista. V r. 1968 emigroval do Švajčiarska, kde pôsobil ako predseda Zduženia Slovákov vo Švajčiarsku a redaktor krajských novín.

80. výročie narodenia

NEMČOK, Štefan (17. 8. 1912 Banská Štiavnica – 28. 8.

1996 tamže) – akademický maliar, grafik, ilustrátor. Emigroval r. 1945. Člen spolku výtvarných umelcov Rakúska. Od r. 1949 žil v Argentíne. Zakladajúci člen Spolku zahraničných výtvarných umelcov. Prezentoval sa samostatnými výstavami, ilustroval slovenské knihy, pracoval aj ako divadelný výtvarník. V r. 1995 sa vrátil na Slovensko.

95. výročie narodenia

PAVČO, Andrej (3. 11. 1863 Habovka – 13. 7. 1932 Hazleton, USA) – spisovateľ, redaktor, teológ. Od r. 1897 pôsobil ako r. k. kňaz v Pensylvánii. Aktívne sa zapájal do

Pripomíname si

spolkového života, pôsobil ako redaktor týždenníka Bratstvo, prekladal z poľštiny.

75. výročie úmrtia

PETRÁK, Rudolf (3. 9. 1917 Sučany – 3. 3. 1972 New York, USA) – operný spevák, tenorista. Od r. 1945 žil v emigrácii v Taliansku, potom v USA, kde bol v r. 1948 – 1972 sólistom City Opery v New Yorku.

90. výročie narodenia

POLAKOVIČ, Štefan (22. 9. 1912 Chtelnica – 1999 Buenos Aires, Argentína) – filozof, univerzitný profesor. Po r. 1945 emigroval, od r. 1949 žil v Argentíne, kde bol aktívny v spolkovej práci. Dielo: Na prelome dvoch období, Tvárou k budúcnosti, Čo je národné bytie, Vidiny o slovenskom národe.

95. výročie narodenia

SAMUEL, Pavel (28. 8. 1927 Slovenský Komlôš, Maďarsko – 31. 12. 2000 tamže) – básnik. Básne uverejňoval v časopise Naša sloboda. Knižne debutoval v antológii Hrušky mamovky Špiakovej, vydal básnickú zbierku Perly ľadu, je spoluautorom antológie Chodníky.

80. výročie narodenia

STAŠKO, Jozef (1. 8. 1917 Sedliacka Dubová – 19. 9. 1999 New York, USA) – právnik, politik, kultúrny pracovník, publicista. Od r. 1962 v emigrácii v USA, kde sa aktívne zapájal do spolkového a kultúrneho života Slovákov v USA. Stál pri zrode Svetového kongresu Slovákov. Je autorom viacerých publikácií vydaných v slovenčine a angličtine: Slovaks in the United States of America, Slovensko po 2. svetovej vojne. Aprílová dohoda 1946.

90. výročie narodenia

STUPAVSKÝ, Ján (26. 8. 1947 Stará Pazova, Srbsko) – akademický sochár. Jeho tvorbu charakterizuje pravidelná hladká forma. Vystavoval na Slovensku a v Srbsku. Je autorom súsošia Cyrila a Metoda, sochy Pučanie a i.

60. výročie narodenia

SUPEK, Jaroslav (17. 8. 1952 Odžaky, Srbsko) – básnik, multimediálny umelec. Zaoberá sa experimentálnou vizuálnou konkrétnou poéziou a výtvarným umením. Dielo (poézia): Kniha I, Kniha II, Kniha III, Papierové vrecúško, Žltý zošit, Hnedý zošit, Červený zošit a i.

55. výročie narodenia

OKTÓBER – DECEMBER 2007

OKTÓBER 2007

Výstava **Slovenské knihy** – najlepší vyslanci slovenskej kultúry vo svete (Slovenské knihy amerického vydavateľstva Bolchazy-Carducci Publishers), 24. 10. 2007 – 1. 11. 2007, Univerzitná knižnica, **Bratislava**.

Vydavateľ slovenského pôvodu Ladislav Bolchazy z USA (Wauconda, Illinois) predstaví knižnú tvorbu svojho vydavateľstva, zameranú na slovenské dejiny, umenie a literatúru v anglickom preklade. Názvom Slovenské knihy – najlepší vyslanci slovenskej kultúry vo svete zdôrazňuje poslanie vydavateľstva v oblasti propagácie Slovenska a jeho kultúry v anglosaskom svete.

Konferencia **Kultúrne dedičstvo Slovákov žijúcich v zahraničí a databáza informácií o tejto problematike**, 25 – 26. 10. 2007, hotel Bôrik, **Bratislava**.

Cieľom konferencie je prehodnotiť doterajší stav databázy informácií o problematike Slovákov žijúcich v zahraničí; informovať o dokumentačných zbierkach, písomnostiach, múzejných predmetoch a knižnej a časopiseckej produkcii s touto tematikou v jednotlivých kultúrnych a vedeckých inštitúciách, archívoch a knižniciach na Slovensku; informovať o formách záchrany slovenského kultúrneho dedičstva v prostredí slovenských komunít vo svete. Odznejú referáty zástupcov jednotlivých inštitúcií na Slovensku, ktoré majú vo svojich fondoch zahraničné slovaciká. Zahraniční účastníci budú zastupovať dokumentačné strediská a spolky, ktoré sústreďujú dokumentačný materiál týkajúci sa histórie prisťahovalectva a slovenských spolkov, písomné pozostalosti osobností slovenského života a i. Predmetom diskusie bude príprava dlhodobej koncepcie záchrany kultúrneho dedičstva Slovákov žijúcich v zahraničí a otázky týkajúce sa pravidelných zásielok krajskej knižnej a časopiseckej produkcie do ústredných knižníc na Slovensku. Príspevky z konferencie budú publikované v zborníku, ktorého vydanie plánuje ÚSZZ v roku 2008. Sprievodné podujatie: Výstava slovenských kníh amerického vydavateľstva Bolchazy-Carducci Publishers (24. 10. 2007).

NOVEMBER 2007

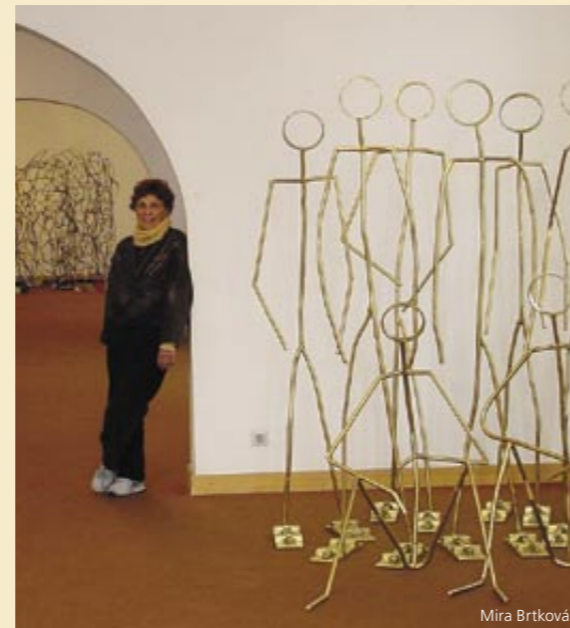
Výstava **Usmernené imaginácie**, 6. 11. 2007 – 15. 11. 2007, Slovenský inštitút, **Praha, Česká republika**.

Na výstave predstaví **Mira Brtková**, slovenská akademická maliarka zo Starej Pazovy zo Srbska, obrazy s výšivkami, ktoré podľa jej predloh s abstraktným vzorom vyšili Slovenky zo Starej Pazovy s použitím tradičných farieb na slovenských krojoch v tejto sriemskej oblasti. Výstava sa koná v spolupráci so

Slovenským inštitútom v Prahe.

Prezentácia **Pilišské ozveny**, 15. 11. 2007, Klub slovenských spisovateľov, **Bratislava**.

Prezentácia spojená s besedou so slovenským spisovateľom Gregorom Papučkom, rodákom z Mlynkov (Pilisszentkereszt) v Maďarsku, o jeho literárnej tvorbe. V kultúrnej časti programu vystúpia dvaja interpreti slovenských ľudových piesní z Mlynkov.

Mira Brtková

DECEMBER 2007

Prezentácia publikácie **Slovenský ev. a. v. cirkevný zbor v Prahe** (k 60. výročiu založenia zboru), 6. 12. 2007, Univerzitná knižnica, **Bratislava**.

Prezentácia jubilejnej publikácie zostavenej Pavlom Halukom, ktorá prináša prehľad činnosti Slovenského ev. a. v. cirkevného zboru v Prahe. Na prezentácii sa predstavia autori publikácie. Medzi pozvanými hosťami budú aj správcovia slovenských ev. a. v. cirkví v Čech, Chorvátska, Srbska a Maďarska.

Milí čitatelia, ak organizujete zaujímavé spoločenské či kultúrne podujatie a chcete naň pozvať aj Slovákov z ostatných krajín sveta, napíšte o ňom základné informácie na: vladimir.dobrik@uszz.gov.sk.

OKTÓBER 2007

- Bratislavské hudobné slávnosti – 43. ročník medzinárodného hudobného festivalu, **Bratislava**
- Mudrochova paleta (4. – 5. 10.) – Medzinárodná súťažná výstava prác žiakov ZUŠ, **Senica**
- Deň zelá – 11. ročník slávnosti kapusty, **Stupava**
- EX LIBRIS Hlohovec (4. – 5. 10.) – 11. ročník medzinárodnej výtvarnej súťaže v tvorbe knižnej značky pre deti, **Hlohovec**
- Medzinárodný maratón mieru Košice (7. 10.) – najstarší v Európe (založený r. 1924), **Košice**
- Bratislavské jazzové dni (19. – 21. 10.), **Bratislava**
- Štyri dni tanca pre vás – Festival noviniek v oblasti súčasného slovenského tanečného divadla, **Banská Bystrica**
- Banskobystrické hudobné dni – Slovenský operný a hudobný festival, **Banská Bystrica**
- Etnofilm Čadca – 15. ročník medzinárodného bienále festivalu dokumentárnych filmov a videofilmov o ľudovej kultúre
- Koyšove Ladce (19. 10.) – súťaž v umeleckom prednese pôvodnej slovenskej ľúbostnej poézie, **Ladce**
- Coupe de Samaria – 17. ročník medzinárodného turnaja v šermi fleuretom kadetov a kadetiek, **Šamorín**

NOVEMBER 2007

- Grand Prix Slovakia (3. – 4. 11.) – judo mládeže, **Galanta**
- Rok na Gemeri, **Slavošovce**
- Salón výtvarníkov 2007 – 12. ročník výstavy autorov Malokarpatského regiónu, **Modra**
- Martinský Holičský jarmok – zameraný na históriu Holičského zámku a Františka Lotrinského, **Holič**
- DIGITFOTO Galanta 2007 (10. 11.) – 5. ročník medzinárodnej súťaže digitálnej fotografickej tvorby, **Galanta**
- Svätomartinské požehnanie mladého vína (11. 11.), **Pezinok**
- Víkend atraktívneho divadla – prehliadka netradičných divadelných foriem so zahraničnou účasťou, **Zvolen**
- Dni otvorených pivníc na Malokarpatskej vínnej ceste (16. – 17. 11.), **Malé Karpaty**
- AMFO – celoštátna súťažná prehliadka amatérskej fotografie, **Banská Bystrica**
- Festivalový míting európskych nezávislých divadiel a kultúry, **Košice, Prešov, Levoča, Spišská Nová Ves, Rožňava, Michalovce**
- 14. PAN – celoštátna prehliadka pantomímy a pohybových divadiel, **Liptovský Mikuláš**
- Novéna ku cti Trnavskej Panny Márie (13. – 21. 11.) – deväťdňová pobožnosť v Dóme sv. Mikuláša, **Trnava**

DECEMBER 2007

- Výstava akademickej maliarky Evy Končekovej, **Kežmarok**
- Mikulášsky kros (1. 12.) – 25. ročník celoslovenských bežec-kých pretekov, **Dubovany**
- Betlehemy zo zbierok slovenských múzeí – Múzeum Jána Thaina, **Nové Zámky**
- Vianočné hry a Dni Vianoc (1. – 22. 12.), **Bratislava**

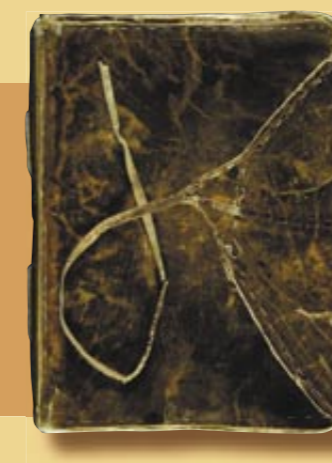
- Vianočná hviezda alebo „Kračún krajom kráča“ – podujatie k zimnému slnovratu pre deti, Tekovská hviezdáreň, **Levice**
- Literárna Senica Ladislava Novomestského – celoslovenská literárna súťaž, **Senica**
- Výtvarní umelci Trenčianskeho kraja (14. 12. 2007 – 10. 2. 2008) – výstava prezentujúca tvorbu profesionálnych výtvarníkov, žijúcich a tvoriacich na území Trenčianskeho kraja, Galéria Miloša Alexandra Bazovského, **Trenčín**
- 4. visegrádske Vianoce, **Dolný Kubín**
- Zemplínske folklórne slávnosti v Míchalovciach – 28. ročník prehliadky folklóru a ľudových tradícií Zemplína, **Michalovce**
- Medzinárodné trienále smaltu, **Čadca**
- Vianočné inšpirácie – trh remesiel, **Modra**
- Plávanie otužilcov vo Váhu (29. 12.), **Piešťany**
- Vianoce na hrade (29. – 30. 12.), hrad **Červený Kameň**
- Silvestrovský beh cez bratislavské mosty (31. 12.), **Bratislava**

Žilinská kniha

Odvolačím miestom pre Žilinu bolo do roku 1369 mesto Tešín. Na príkaz panovníka prevzala Žilina od roku 1384 právo mesta Krupina. Toto pôvodom nemecké právo z Magdeburgu bolo v roku 1378 prepísané v nemčine do Žilinskej knihy, do ktorej aj v ďalších rokoch písali záznamy zo zasadnutí dvanásťčlennej mestskej rady. Tie boli písané v nemeckom, latinskom a od roku 1451 v slovenskom jazyku. Záznam z roku 1451 je vôbec

prvým záznamom v mestských knihách na Slovensku, ktorý je napísaný v slovenskom jazyku, a preto má veľký význam pre dejiny nášho národa. V roku 1473 preložili nemecké magdeburské právo do slovenčiny, lebo Žilinu už obývalo len slovenské obyvateľstvo. Tento preklad je dôkazom vyspelosti nášho jazyka, ktorý už mal dostatok zaužívaných právnických termínov. Kniha je dnes uložená v pobočke štátneho archívu v Žiline.

Turistická informačná kancelária mesta Žilina

Farské schody 7, 010 01 Žilina
tel./fax: 00421 41 72 33 186
e-mail: tik@zilina.sk
www.zilina.sk/tik

Slovenská ľudová majolika
ľudovomelecké výrobné družstvo
Dolná 138, 900 01 Modra
tel.: 0910 933 107, 0910 933 108
fax: 033/647 20 20
www.majolika.sk